

VERHAEL

O F T
C O R T E B E S C H R I J V I N G H E

Van 'tghene ghepasseert is inde seer treffelijcke
ende vermaerde Belegheringhe

VAN

's Hertoghen-Bosch

Hierby zijn gedaen, een generale Kaerte van 'tgantsche Leger,
ende voorts verscheyden particuliere van d'Approches van
yeder Quartier in 't bysonder.

*Alles met groote vlijt ende neersticheyt by-een ghebracht
en op sijn juyste maten ghestelt*

DOOR

IEACQUES PREMPART Fransch Edelman,
Ingenieur van den Coninck van Sweden.

TOT AMSTERDAM,

Voor Henrico Hondio. M.DC.XXX.

S. P.

Beminde Leser,

Also ick bemerckt hebbe gehad, dat tot noch toe dat weert is niets is by yemandt ter handt ghenomen, om den vveetgierighen Liefhebber contentement te gheven, van de seer treffelijcke ende vermaerde Belegheringhe van 'sHertoghen-Bosch; ende nochtans (onberoemt ghesproken) noyt treffelijcker ende vermaerder Belegheringhe is geschiet, soo hebbe niet connen nalaten U E. 't ghene hebbe becomen uyt d'Ingenieurs eygen handen, mede te deelen, ende dat in sulcker voegen, te vveten, voor eerst in een Kaerte van tvvee groote bladeren, begrijpente 't gheheele Legher met sijn circumferentie in alles. Ten 2. een groot blat, begrijpente alleenlijcken de Stadt met d'Approches van yder Quartier; ende dat van den Doorl. Prince bestaende in 2. bladen, om dat daer 't principaelste ghevveldt, cost ende arbeydt is ghevveest, oock om dat de Stadt aldaer langs is ghevvonnen ghev worden, alles met groote naersticheyt by-een vergadert, op sijn juyste maten ghestelt, en by yder Kaerten sijn mate bysonder. Verhopende dt het den Goetgonstighen Leser aenghenaem sal vvesen.

S. S.

VERHAEL OFTE CORTE BESCHRY-³
vinghe van de seer heerlijcke Belegheringhe van
's Hertoghen-Bosch.

En 't ghene daer staende de selve, soo binnen als
buyten, ghepasseert is.

Onder het beleyt van den

Doorl. P R I N C E V A N O R A N G I E N .

E Hoogh-Moghende heeren Staten Generael,
met den Doorl. PRINCE VAN ORANGIEN, niet meer
ter herten nemende als het welvaren deser Vrije
Nederlandsche Provintien, ende de goede Ingeseten
tenen der selfder, hebben al in't begin deses Iaers
1629. Verscheyden vergaderingen met den Doorl.
PRINCE VAN ORANGIEN gehouden, om alles tot een
treffelijcke Belegheringhe van noode zijnde, by der

hant ende gereet te hebben. Geresolvert hebbende de Stadt van 'sHertoghen-Bosch aen te tasten, van welcke Belegheringhe eer wy vorder spreken, sullen eerst een weynich aenroeren de gelegenthey, Outheyt, Macht, en vermaertheyt der selfde.

De plaetse daer de Stadt van 'sHertoghen-Bosch ghebout is, is eertijts (naer het ghemeyne ghevoelen) een Bosschagie geweest, dienende tot de Iacht vanden Hertoch van Brabant. Van dit Bosch heeft de Stadt den naem 'sHertoghen-Bosch ghecreghen.

Dese Bosschagie was een seer aengename ende vermaeckelijcke plaets, vruchtbaer van wildt-ghedierten, als van Herten, Hynen, Wilde Vercens, Wolven, Haesen, Conijnen ende dierghelijcke. Overvloedich van Waterkens, Boomgaerden, ende groene cruyden.

In dit Bosch heeft de Hertoch een Hutte opgheslaghen, soo voor sijne honden ende Peerden als hy ter jacht ginck, als oock voor de menschen, om voor den regen en groote hitte daer in te schuylen. Dese Hutte is daer na het Hasewint ghenamt, ende staet als noch op de Merckt. Des Hertoghs Iaghers hebben dese Hutte met eenen gracht omgraven, om hen teghens 't geweld haerder vyanden te versekeren.

De plaets van dit Bosschagie was tot vele sake bequaem gheleghen, hebbende in't midden een gemeyne Vaert, tot de welcke, als tot een gemeyne haeve, vele Volckeren daghelijcks quamen, om haer ghecochte goederen daer te ontfanghen.

Daer en waren dan noch geen publijcke, Herbergen om de comende luyden te ontfangen, also dat die ghenootsaect waren onder den blaewen Hemel te vernachten, indien sy, tot haer groot onghemack, tot de naest gelegen Dorpen ende Hoven hen niet en begaven. Eenen sekeren Huysman, dit ongemack moede zijnde, heeft voor hem ghenomen daer te Timmeren, ende is de eerste gheweest die in dit Bosch een openbaer Herberge gebout heeft, aende oude Diese, ontrent de Geertruyde-brugge, ende is door de menichte der Gasten, ende groote neeringhe in corten tijt seer rijck gheworden: dat oock niet te verwonderen en is, want het doen een vredelijcke tijt was: ende het volck quam daer by groote

menichte, so uyt de Gheldersche quartieren, voornamentlijck uyt Bom-
meler ende Tieler-Weert, Maes ende Wael, als oock uyt de quartieren
van Brabant, te weten van Brussel, Loven, Antwerpen, Kempelant ende
uyt alle omlegghende Stedekens ende Vlecken, om op dese plaetse hare
coopmanschap te drijven. Door dit goet succes ende welvaren van dese
Weert gheschiedet (gelijck de menschen van natuyren vernuftich zijn)
datter meer hare wooninge daer ginghen timmeren, soo datter huys by
huys ghevoecht worde. Dit zijn dat de eerste gheluckighe beginselen
gheweest vande toecomende Stadt.

Den voorspoet deser menschen is benijdt geweest van de Heusdensche
Borghers, om dat dese Neringhe ende Coopmanschap by haer plach te
wesen, soo hebben sy eendrachtelijck besloten dese nieuwe Bouluyden
te overvallen ende te verdrijven, hebben die heymelijck tot tweemael
toe overvallen, van de plaets verdreven, ende hare nieuwe wooningen
tot den grondt toe afgebroken.

Dese menschen tweemael van de Heusdensche Borghers verdreven
zijnde, hebben hare clachten ghedaen aen den Hertoch van Brabant
Godefrido, ende hebben hare saken oock gheopenbaert aen de Borghers
van de Brabantsche Hooft-Steden, welcke dese menschen heymelijck
hulp ende bystant belooft hebben.

De dry Brabantsche Hooft-Steden, namentlijck Loven, Brussel ende
Antwerpen hebben dese sake met ernst by der handt genomen, ende die
rijpelijck overweghende, hebben sy goedt ghevonden de vierde Hooft-
Stadt te bouwen, daer de gheheele Brabantsche macht, als op vier pila-
ren, mochte berusten.

Door bevel van den Prins hebben sy eendrachtich begonnen dry ster-
cke Poorten op te werpen in eenen rinck, die in korten tijdt zijn voltroc-
ken. Een yeder Hooft-Stadt heeft een poorte ghebouwt. Die van Loven
ontrent de Merckt, by't Groot Gast-huys, dat nu de ghevanghen poort
is. Die van Brussel de Cruys-poort, die alsnoch inde Orten-straet ove-
rich is. Die van Antwerpen de Vrouwe Poort ontrent 't Wilt Vercken,
die in't uytlegghen vande Stadt, vande Borghers is wech ghenomen.

Dit zijn dan de beginselen gheweest van de nieuwe Stadt, ende hare eer-
ste fondamenten.

Als dese poorten in gemelde voege, so mildelijck op ghetimmert wa-
ren, so is de plaets van velen soo seer ghesocht, als ofter gelt inde fonda-
menten begraven waer gheweest. Ende hebben eyndelijck door hulpe
des Prins hare Voor-Stadt met eenen Wal ende Graft omcinghelt, ende
met eenen stercken muer versterckt.

Als 't ghetal der aenkomende Uytlanders ende vreemdelingen dage-
lijcks seer toenam, ende de Stadt seer aenwies, soo heeftmen begonnen
nieuwe ghemeyne ghebouwen te timmeren.

Het Princen Hof was het voornaemste ende kostelijckste gebou, staen-
de teghens over de Vlees-hal, daer nu de Herbergh is vande Swaen.

Het huys Roodenburgh, is oock uyt ghemeyne middelen tot vercie-
ringhe vande nieuwe Stadt ghebouwt, ende is langhen tijt des Stadts
Gelt-kamer gheweest.

Het Stadt-huys werde ghebouwt, soo door middelen van den Prins,
als van de Borgheren.

De Ghemeynte heeft begonnen Wetten te stellen, den Magistraet te
maken, de Revieren door hare Stadt te leyden, nieuwe straten ende we-
ghen te bereyden.

Daer en waren noch gheen Kercken inde nieuwe Stadt gheboudt,
maer de Ortensche Kercke staende by de Diese, is langhen tijdt de Pa-
rochie

rochie Kerck geweest, die seer langh te voren, van eenen sekeren Edele Drossaert door belofte daer gebouwt is, die door de tempeesten der Zee verdwaelt zijnde, daer eerst aengelant is: want de Zee plach tot daer toe te komen, ghelijck oock de naem vande plaets, namenlijck Oort-Duy-nen uytwijst.

Daer en waren oock gheen Cloosters inde Stadt, de Minne-Broeders sijn de eerste gheweest die inde Stadt ghetimmert hebben, ende hebben een kleyne wooningh gebouwt, ende daerna een grooter plaets beslaende, die haer vanden Prins by sijn Hoff ghegheven was, hebben hare wooninghe vergroot op de manier van Cellekens, ende hebben oock een Kerck ghebouwt, die de Borgers seer langhe voor hare Parochie-Kerck ghebruyckt hebben. Dese en waren doen noch aen gheen publijcke belofte ghebonden.

Een weynich tijts daer na, zijn verscheyden Mannen ende Vrouwen van diversche Religien, na de vergrootinge der Stadt (ghelijck in't vervolgh breeder sal gheseyt worden) tot de Stadt gecomen, ende hebben hare woningen ende Cloosters daer getimmert, worden genootsaeckt de Stadt uyt te legghen.

In het Iaer 1300. als 't besteck vande vergrootinghe was ghemaect, so is de Stadt daer toe geholpen, door de middelen van den Prins ende van de Brabantsche Provintie. De Borgers maecken nieuwe Torens in den cingel, met nieuwe Poorten, graven nieuwe ende wijde graften, maken nieuwen Wallen, ende ordineren nieuwe straten, de Revieren, de Dommel ende d'Aa, die leyden sy op verscheyden plaetsen door de Stadt, ende versorghen alles dat tot de vergrootinghe der Stadt noodigh is, waer door dat het gheschiede, dat daer by menichte heerlijcke ende costelijcke Cloosters, heylige huysen ende costelijcke gebouwen allenskens ghebouwt sijn, alsoo dat het grootste deel vande nieuwe Stadt met Cloosters, Kercken, Cappellen ende diereghelijcke huysen betimmert is.

In't Iaer 1380. sijn de Fondamenten gheleyt vande groote ende voortreffelijcke S.Ians Kerck, welckers grondt-plaets met de opleggende straten vande ghevangen poort aen tot de Hintemer-poort toe, 't Hintemer Sant genaemt wert, om dat de gemelde plaets eertijts onder 't Dorp Hintem toebehoort heeft.

Dese Borgers sijn door hare eendrachtigheyt ende wijsheyt in groote aensien by een yder gecomen, so dat sy door haer eygen macht de Geldersche gekeert, ende niet alleenlijck in gehouden hebben, maer oock selfs in haer Landen ghevallen, ende hebbense ghedwonghen hare wapenen neder te legghen.

Dese Stadt heeft oock veel schade ende veranderinge gheleden, ende is tweemaal bykans gheheel af gebrandt. Den eersten ende den grootste brant is geweest in het Iaer 1419. den 28. Iunij. De tweede in't Iaer 1463. den 17. Iunij op den Heusdensche kermis.

Dese gemelde Stadt 'sHertogen-Bosch heeft van tijt tot tijt so toegenomen, datse eyndtlijck de Hooft-stadt geworden is des vierden Quartiers van Brabant, waer onder sorteren dese vier Leden, als Kempenlant, Peellant, Maeslant ende 'tLant van Oosterwijck, in welke Landen ghelegen sijn de Steden Helmont, Eyndhoven, Meghen ende Grave, hebbende daerbeneffens onder haer 72. Dorpen, daer inne hondert ende een Parochi-Kercken: Leydt op de Water-vloet diese, 2. Mijlen vande Mase, 4. van Ravensteyn, 3. van Heusden, ende 12. van Antwerpen. Is van natueren een seer stercke plaetse, om haer gelegentheyt ende laghe Weyden ronts-om, die den meesten tijt gantsch onder Water leggen, insonderheyt inden Winter, uytgesondert aen't Vuchter-eynde, in

het Zuydt-westen der Stadt, alwaer, om de hoogte des Lants is de Stadt gesterckt met 2. Royale Forten, het eene de Stadt naest gelegen, en kleynste, is ghe-naemt S. Anthonio: het andere gelegen aen de Vuchter-heyde, heeft 5. Bolwercken, Faucebray, Conterscherp, ende een dubbele Gracht, zijnde ghe-naemt 'tFort Ysabella. In't Oosten vande Stadt leyt mede een Royael fort, genaemt de Petler-Schans: alwaer men uyt de Stadt moet te water door den Hekel aenvaeren, vermits desen als midden in een Meyr schijnt te legghen, heeft aen d'eene zijde laghe, vlacke en overwaterde Weyden, niet tegenstaende dese Landen rontom 's Hertoghen-Bosch veel tijts onder Water legghen, soo zijn't nochtans goede vaste Weyden, Zandich, hart en onbeweeghelijcke Gronden, oock den meesten Somer gantsch droogh, werden eenige met Somer-Vruchten, als Haver ende Garste bezaeydt, doch by hooghe op-wateringhe van de Maes weder overloopen, somwijlen schade lijdende, doch schielijck weder ontlast, ten zy by extraordinarie natte Somer tijden. De Stadt wert oock doorwatert met verscheyden Wateringhen, haer oorspronck hebbende uyt twee propre Stroomkens, den eenen de Aa, ende het anderen Dommel oft Dormale ghe-naemt: welcke twee Revierkens in dese laetste belegheringe zijn ghestopt, door last van sijn Princel. Excell. ontrent de Trenchementen, diverterende het water van dien buyten om sijne Wercken door een nieu ghegraven Gracht van ontrent 30. voeten wijt. Het Water in en om de Stadts Wallen wert opgehouden met twee steenen Beeren aen de Bolwercken, neven den Boom ghelegen als oock aen den Boom self met een Schot ofte Sluys-deure, soude anders een groot deel, ja byna de Stadt omloopen, en dat door het voorverhaelde stoppen. Dese Stadt inden Iare 1577. op den 21. Septembris, (ten tijden van't Gouvernement van Don Ian) door last der Generale Staten vry ghemaect zijnde van de Duytsche knechten daer binnen liggende, is ghebleven aen der Staten zijde tot den Iare 1579. sonder eenighe besettinghe, niet tegenstaende by de Heeren Staten groote vlijt wert aenghewent om dese Stadt met Guarnisoen te versekeren, onder de naerder Vunie tot Wtrecht ghemaect, is derhalven eyndelijck door de oneenicheyt der Burgheren (over dit werck) ende te veel vertrecken der Staets-ghesinde, aen de Spaensche zijde ghewent, Paeps ghebleven, ende met ontallijcke ghe-naemde Gheestelijckheyt gheincorporeert. Is door den Graef van Hohenloo in't Iare 1585. den 19. Ianuarij overrompelt, maer door quade toesicht sijns Volcks, ende Manhaftigheyt der Burgeren, wederom daer uyt ghedreven: met verlies van eenighe dooden ende ghevangens, is voort onghemolestert ghebleven tot den Iare 1601. den 1. Novembris, op welcken dagh door goet vinden der H: M: Heeren Staten dese Stadt is beleghert onder't kloeck beleyt des Doorl: Prince Mauritius van Nassou, Hoogh-loffelijcker memorie, ende met groote naersticheydt omgraven, dan alsoo den extraordinairen harden vorst hem niet alleen het approcheren, toevoer van victuali, mitsgaders alle andere behoeflichkeiten en belette, maer dat oock de Schilt-wachten doot vrosen, so heeft den ghemelten Prince het Leger doen opbreken, ende is vertrocken den 27. November des Iaers voornoemt, In't Iare 1603. is weder dese Beleggheringhe hervat op den 19. Augusti, maer also den Eerts-hertogh Albertus ghereet lach met een gantsche macht van volck om sijn avontuyr op dese Landen te soecken, so heeft hy den ghemelten Prince ghevolcht, op den 21. dito, hem legherende aen de Oostzijde der Stadt, die doen ter tijt weynich Guarnisoen binnen hadde, ende daerenboven weygherden (op het versoek van den Ertz-Hertogh) eenich volck in te nemen, seggende datse selver sterck genoegh waren om

haren

haren Vyandt uyt te keeren, maer door practijck des Hertoghs werter in ghebracht ontrent 3000. Man, teghen wil der Borgerije, die eenighe daer teghen morden, ende daer over aen den lijve gestraft wierden. Sijn ghemelte Excell: de Stadt aldus gesterckt siende, heeft met goede ordre de Belegheringhe opgebroken ende de Stadt op den 5. November verlaten. Als oock dede den Eerts-Hertogh, treckende elck in Garnisoen: en is daer binnen gebleven tot Gouverneur den Heer Anthony Schets, Heer van Grobbendonck.

Om nu te keeren tot de Belegheringhe selfs. Den Doorl. Prince van Orangien heeft al vroeck in't Iaer door last van de Hoogh-Moghende Heeren Staten Generael, eenighe Ponten ende Pleyten met Gheschut, Amonitie, ende ande andere Krijghs-behoeften de Wael op ghesonden tot voor Nimmeghen, ende aen de Schantse 'sGraven-Weerd, daer op gevolcht is dat in't midden van April het meeste Krijghs-volck uyt hun Guarnisoen ghelicht is, hun Rendevous al hebbende ontrent de gemelte Schantse. Den Doorl. Prince is den 24. April met een cloecke resolutie ende goede couragie des Morghens vroegh te 6. uren uyt 'sGravenhage verreyt, met een schoone suyte, sijn pas nemende op Wtrecht voor't na Aernhem, ende soo na 'sGraven-weert, alwaer sijne Doorluchtigheydt sijne Troupen ghereedt vindende, is inder haest na de Moker-Heyde ghetrocken, aldaer sijn Volck den 28. dito in Batalie stellende, daerse dien volghende Nacht onder den Blaeuwen Hemel logeerden. Den 29. dito 'smorgens met het aenbreken van den dagh voor't marcherende na de Stadt Grave over de Brugge, recht aen op den Bosch, daer dien selven Nacht een partije Ruyteren voorghekomen zijn, ende hebben des anderen daeghs de Stadt berendt, zijnde den 30. dito, ende is sijn Excell. met de gheheele Armée des na-middagh ontrent dry uren daer mede voor ghekomen, nemende sijn Quartieren met 134. Compagnien tot Vucht, logerende op het Huys genaemt Heyms-Huys. Sijn Excell. heeft voort de andere Hooft-Quartieren verdeelt, als volcht: sijn Genade Graef Ernst tot Hintem met 50. Compagnien. Graef Willem van Nassauw, Gouverneur tot Heusden, tot Orten met 32. Compagnien. Ende den Heer van Bredenrode tot Enghelen, na Creveceur toe, daer de Schepen met Amonitie ende Vivres laghen. Den Oversten Pinsen in't Legher komende, is den 11. dito Quartier gegeven te Deuteren: voorts zijn die Quartieren afghesteken, ende met een onghelooftijck ghetal van Boeren uyt de Betuwe, Tieler en Bommeler-Waert opgheworpen, in't aenkomen na den Bosch heeft sijn Princel. Excell. het Huys te Heeswijk, twee uren vanden Bosch ghelegen, ende met ontrent 60. Man beset, inghenomen.

Den Gouverneur Grobbendonck aenghedient zijnde dat het Legher na de Stadt quam marcheren, siende mede onse Ruyters braveren, konde noch niet ghelooven dattet hen gelde soude, maer dattet op Breda ghemunt was, ja dorst vryelijck uyt seggen, dat hy niet meynde dat den Prince sulcken dwase daet beginnen soude: dan korts daerna siende de Quartieren maken, ende ons volck de Stadt naderen, ende de sijne inne dreven, begonste op sijn eyghen mis-slach te dencken, dat de selve Stadt naer behooren van Volck, Gheschut, ende Bus-pulver niet voorsien was, hebbende corts te voren noch ettelijcke duysent Ponden Polver van Luyck connen krijghen, 'twelck om het Gelts wille achter bleef. Dese tijdinge tot Brussel ende in Brabant komende, wast al in roeren, d'Eertz-Hertoginne sont terstondt Post op Post na Spaengien, liet alle Krijghs-Oversten vergaderen, ende ordre stellen om betalinghe: om op 'tspoedighste

dighste het Krijghs-volck op te krijghen, Grobbendonck schreef terstont om meer Volck en Cruyt, ende mettet ontset te haesten. Seker vermaerde Krijghs-Overste (so my verhaelt is) aen des Vyants zijde, seyde met lachende monde, dat Grobbendonck slachte stoute Luyden, die segghen datse voor den Duyvel niet vervaert zijn, altijd daer mede gekende, ja wilde hem wel sien, maer daer toe comende, zijn niet min bevreesst als andere, wel willende datse hem quijt waren, soo gaet het oock met hem, want hy altijd gheseyt heeft dat hy wel wilde datmen hem quam besoecken, wenshende dat Prins Frederick dat hert hadde, hy soude thoonen wat Man hy was, meynende dat andere Krijghs-Oversten al te bloothertich waren, maer nu hem voor de poort ende Wallen siende slacht al de rest, wel willende dat hy deur was.

Den Doorlucht. Prince heeft den eersten Mey toegelaten datter veel Vrouwen, Kinderen, Bagijnen en Dienst-maechden uyt de Stadt zijn getrocken. De Ruyterije daer binnen legghende, meende mede sonder oorlof van sijn Excell. daer uyt te passerem, maer werden met gheweldt weder daer binnen ghedreven. Tusschen den 4. ende 5. dito zijn binnen den Bosch ghekomen ontrent de 800. Mannen, die langhs Vlijmen, dicht voorby Deuteren, by de Koe-Schants henen tot S. Ians Poort in quamen, gaende op eenige plaetsen tot haer middel door 'tWater: waer over sijn Princelijke Excell. oock heeft doen maken een breede Rijs-wegh met een Borstweeer streckende van de Vuchter-Heyde door't verdroncken-Lant, beneffens de Voghel-Koy van Grobbendonck henen tot Pinessens Quartier, beset met verscheyden Redouten van hout gemaect, en wert ghenamemt den Hollantschen Dijck: welcke Rijs-wegh is voort gemaect langhs de Bosse-sloot op het Dorp Engelen: en is also het gantsche Leger daer mede besloten in ontrent 8. of 10. daghen tijts. Den 5. dito is Capiteyn Dorp tot Admirael over de Chaloupen ghestelt. Den 8. dito werden eenige halve Cartouwen tot Crevecoeur uyt de Schepen na het Legher ghehaelt, om op de Bateriaen ghestelt te werden.

Tusschen den elfsten ende 12. Mey, is in't Quartier van sijn Ghenade Graef Ernst begost te approcheren van de Letter A tot B, ende aldaer een Corps de Garde begrepen, daer in besteet is te maken een Baterije van ses stucken Geschuts, op den 12. voorsz. welcke Baterije ende Corps de Garde in 10. of 12. daghen daerna volmaect is gheworden.

Ende alsoo het Water seer ghewassen was, heeftmen niet verder konnen approcheren, vermits alle het Landt na de Stadt toe onder Water lach, tot welcken eynde den Vyandt den Cadijck gaende na de Orten-sche-Dijck, oock aen de Letter D hadde doorghesteken.

Den 14. dito werdenn ontrent 40. Platboomde Turf-schuyten uyt 's-Gravenmoer gehaelt, ontrent Breda, ende in't Leger gebracht om Scheepsbrugghen af te maken. Den 15. dito hebben die van binnen eenen uytval ghedaen op den Heer van Brederodens Quartier, doch zijn met gheweldt te rugghe ghedreven. Den 16. dito zijn die van binnen weder met eenighe Chaloupen uythgekomen, op't Quartier van Graef Ernst, doch moesten sonder yets uyt te rechten retireren. Ontrent den 20. heeftmen begonnen te maken een Trenche tusschen Engelen ende Crevecoeur, tot bevrydinge van de Paerden: ende alle andere Trenchementen met dobbele bancquetten ofte voetbancken gemaect: den voet vande gemeene Trenche is wel 16. voeten, ende den Cruyn ses voeten dick. Voorts is by de Vlymer-Brugge, tegen den Heeren-wegh geleyt een byna onwinnelijck Fort, teghen de Loopers van Breda. Den 22. dito heeft sijn Ghenade Graef Willem van Nassau eenighe scheuten doen doen, van twee cleyne Stucken van sevend'half Pondt. Ende een weynich daerna de Baterije
volmaect

volmaeckt zijnde, heeft hy ghecontinueert met 2. Stucken van yeder 24. Pondt yusers, ende een van ses Pondt.

Den 23. dito quam een Bode met brieven om den hoet in een vlacken huyve, die naghejaecht wierdt en verronck, daer van de Brieven den Prince ghelevert wierden.

Den 27. dito zijn begost de Trencheen, te weten die na de groote Schants genaemt Isabella vande Francoysen onder Perseval, ende die na de cleyne Schants ghenaemt S.Anthonio, door d'Engelschen onder van den Bosch.

A

Den 28. dito heeft sijn Ghenade Graef Ernst, ghecommandeert op de Stadt te schieten, met dry Stucken van 24. Ponden. Ende een weynich daer na sijn Bateriae volmaeckt zijnde, heeft ghecontinueert met twee stucken van 24. Pondt. Ende daer na met dry van 12. Ponden.

Den selven dito des nachts, zijn ontrent 30. of 40. Musquettiers ghecomen uyt het Fort Isabella, ende hebben gechargeert tot onder 'tGheschut van onse Carabins, ende retireerden also wederomme, sonder yets meer uyt te rechten.

B

Den 29. dito maecte Perseval een Linie, welcke van die van binnen wierde verwart, daeromme sy de selve verlieten.

C

Den selven dito heeft sijn Ghenade Graef Willem van een tweede Bateriae doen schieten, van dry Stucken van 24. pondt ende noch van dry van 12. pondt; sijn eerste Bateriae blijvende staen van dry Stucken van 6. pondt ende een van 3. pondt.

Den 30. dito quamen uyt 'tFort Isabella ontrent 40. Musquettiers tot aen onse Approches, ende aldaer ghechargeert hebbende, ende eenighe ghequetst, retireerden.

D

Den selven dito vielen die van 't Fort S. Anthonio uyt, ende dooden eenen Engelschen Lieutenant ende sijn Knecht, met een Musquetschoot, quetsende noch een Soldaet.

Den eersten Iunij des nachts, hebben die van de Stadt op den Kerck-Toren drymaels gevyert, het vyer telckens drymael op en nederlatende, de Fransche zijn hier op den Vyandt aengevallen, hem uyt sijn Wercken drijvende, bequamen veel ghereedtschap, van schoppen, spaden, deghens ende wapenen.

Also het water begon te vallen, is tusschen den eersten ende den tweeden t'snachts in het Quartier van sijn Ghenade Graef Ernst wijders begonnen te approcheren, de Linien gheteekent met de Letteren C. E. ende aen F op den Hintemer-wegh een Corps de Garde ghemaect.

Welcke Corps de Garde in corte daghen voorts op ghemaect is, bevrijt zijnde teghen het gheschut van't Canon, ende met stormpalen ingeheght.

Den selven dito wonnen de Francoysen die Linie van die van't Fort Isabella, welcke onse Linie verwarde den 29. dito, ende daer bleef doot den Lieutenant van Monsieur Dauchant, een Vrijwillighe, ende *Monsieur de Maison neufve de Vitre*, Vrijwillighe, wierdt daer ghequetst van twee Musquet schoten in de schouder ende in de dije, dicht by het Contrescharp van het Hoornwerck van 'tFort Isabella.

E

Tusschen den tweeden en den derden dito isser in't Quartier van sijn Ghenade Graef Ernst voorts gheapprocheert ende gheloopen de Linien G, H, I, tot aen een seker cleyne Meulenberghskens K, ende aldaer een Corps de Garde ghemaect, van welke Corps de Garde naderhandt een Bateriae ghemaect is van twee halve Canons.

Op Pinxterdag, zijnde den derden Iunij, schoot *Monsieur le Vicomte de Turaine*, de eerste ses schoten grof Gheschut van 24. pondt, van een

F

C Bateriae

Baterije van ses stucken, ghemaect in een Linie van Communicatie van de Enghelschen tot de Franschen na't Fort Isabella ende S. Antonio.

Den derden ende vierden dito hebben die van de Stadt op S. Ians Kerck des nachts weder ghevyert.

Den 6. ende 7. Iunij, also de begonnen Approchien ende Corps de Garden in't Quartier van sijn Ghenad. Graef Ernst alle daghen wierden ghebetert, is gheapprocheert van de ghemelte Meulenbergh de Linie L. ende aen M. ghemaect een Corps de Garde, alwaermen mede tot aen de Letter N ghecome is, de Linie van Communicatie langs den Kadijck van 't Quartier van sijn Ghenad. Graef Willem van Nassau, als mede den selven nacht gheapprocheert tot aen het steenen Brughskan in de Hintemer-Wegh aen de Letter O. Den 7. dito over het steenen Brughskan begonnen te sapperen, ende des nachts daer aen volghende de Corps de Garde ghemaect met Letter P. gheteckent. Ende zijn de navolgende daghen voorts gesappeert na het Hoornwerck, aen het Hintemer-eynde langs den smallen Wegh ten beyden zijden, het Landt onder water zijnde, sulcks dat op den 14. Iunij bestet is een Bateria op den selfden Wegh van drie stucken Gheschuts aen de Letter Q. zijnde noch naderhandt aen de letter R mede gemaect een Bateria van twee stucken Gheschuts.

Den 8. dito worde ghequetst Monsieur de Vittenval, Fransch Capiteyn, tusschen twee Schants-korven in de Loopgraven na 'tFort Isabella, waer van hy ghestorven is, ende sijn Lieutenant is voorsien van sijn plaetse.

G Den selven dito hebben de Francoysen begost te schieten van een Bateria van 24. pondt, op het Hoornwerck van 'tFort Isabella.

Den 9. dito zijn van de groote Bateria op de cleyne Schants als op de Stadt, over de 140. schoten ghedaen. Den selven dito quamen die vande Stadt met twee Chaloupen op Pinsens Quartier, meenende eenighe Paerden ende Arbeyders te halen, maer 'tis haer ghemist.

Nademael sijn Ghenade Graef Ernst by den Ingenieur Mathijs van Voordt wierde aenghedient, om van de letter N af, met seker groote Gaelderije recht na de Stadt aen te gaen, tusschen het Hintemer-eynde ende het Ortensche Bolwerck, welcke Gaelderije aldus ghemaect soude werden: De pleine van dien soude wesen een voet boven 'twater, ende breed twee voeten, binnen de Borstweringhen ten beyden zijden met een Borstweringhe bevrijdt van 't Canon, ende op elcke 8. of 10. Roeden lenghte een Travers mede bevrijdt. Welcken voorslach by sijn Vorstelijcke Ghenade den Prince van Orangien, sijn Ghen. Graef Ernst ende de Edel. Mogh. Ghecommitteerde van hare Hoogh-Mogh. voor goedt ghevonden ende gheapprobeert is. Belastende 't selve Werck alsoo aen te vanghen. Tot welcken eynde op den 14. dito de twee Bateriaen met S ende T gheteyckent bestedet zijn, elcks van acht stucken Gheschuts, achter met Vleughels ghesloten, ende ter zijden met Corps de Garden beset, onder faveur van de ghemelde Bateriaen, ist voornoemde groote Werck, volghens de voorschreven last, by de Ingenieurs Mathijs van Voordt ende Iacob Slijp (die in dit Quartier tot het beleyt van alle Approches, ende d'andere Wercken buyten 't Quartier, by de Hoogh-ghemelte Heere Graef Ernst van Nassau ghebruyckt zijn gheweest) den achtsten Iulij aenghevanghen.

Ende alsoo 't selve Wercki alles in Moras ende door water moste ghemaect worden, op eenighe plaetsen soo diep zijnde, dat het een Mans persoon aen den hals ginghe, heeftmen daer toe moeten employeren

menichte

menichte van duysenden bossen ghehouwen Rijs, ende op die plaets gheen aerde te becomen zijnde, heeftmen 'tselve met Stortkarren ende Paerden van achteren wel tot 100. ende 150. Roeden verre moeten aenhalen; tot welcken eynde sijn Vorstel. Ghenade aldaer ghesonden hadde vijftigh Stortkarren met de Paerden daer toe dienende, op welcken voet 'tghemelte Werck ghecontinueert is, zijnde noch daer toe boven aen de voorschreven groote Gaelderije ghemaect de Bateriae met V ende W gheteyckent.

Den selven dito des nachts sijn ses Mannen (ghewapent zijnde tegen een Musquet-schoot) gaen besichtighe het Contrescharp van het Hoornwerck van 't Fort Isabella, sonder dat die van binnen eens hebben gheschoten, ende hebben rapport ghedaen, dat na haer gheloof 't selve was gheruïneert.

Den 10. dito des nachts sijn de Trencheen van de Francoysen gheadvanceert tot aen de Contrescharpe van 't Hoornwerck van 't Fort Isabella, in welck is ghemijnt gheworden, ende terstondt weder ghestopt. H

Den 11. dito quamen in 't Quartier van Graef Ernst noch 18. of 19. Vaendelen nieuwe Schotten aen.

Den selven dito hebben de Engelschen begost te beschieten het Fort S. Antonio met twee stucken van 24. pondt, welcke staen op eene Bateriae van vier Stucken, als sy volmaect is; van welcke twee sullen schieten op de Poorte van 't selve Fort. I

Den selven dito hebben de Francoysen beschoten het Fort Isabella ende het Hoornwerck, van een Bateriae van twee Stucken van 12. pondt yzers, ghemaect op de Contrescharp van 't selve Hoornwerck. K

Den selven dito quam in 't Leger Monsieur de Candale, welcke de wacht hadde in de Loopgraven.

Den 13. dito hebben die uyt 't Fort Isabella een uytval ghedaen met vier Mannen, welcke ghechargeert ende een Sappeur gequetst hebben, sijn weder te rugh ghekeert sonder meer.

Den 14. dito heeftmen begost in de Trencheen van de Enghelschen met Granaden te werpen, met twee Mortieren, op 't Fort Isabella ende op 't Fort S. Antonio; welckere eene ghevallen zijnde op 't Fort Isabella, heeft verbrandt d'Amunitie ende een wonderlijcke cracht bethoont. L

Den selven dito heeft Monsieur de Mauve met hondert ende vijftigh Paerden heur in Embuscade geleyt by Tongeren, dry uyren van Luyck, waer dat sy een Convoy ghemist hebben van 70. Karren, ende hebben ghecreghen 27. Ghevanghenen ende neghen verslaghen van die in Garnisoen laghen binnen Tongeren.

Den 14. dito is sijn Excell. met de Hoogh-Mogh. Heeren Staten op de Bateriae ghegaen, ende een Mortier (aldaer gestelt zijnde) doen lossen, die ten eersten weynigh operatie dede, maer de twee so veel te meer, datmen de Schantsen door 't stof ende damp naeu sien en konde, den kleynen wert van ghelijcken ghegroet: ende is tusschen den 13. ende 14. dito weder driemael ghevyert uyt den Tooren. Den selfden dito ismen in 't Quartier van Graef Ernst voortgegaen mette sappe lancks den smallen leeghen Wegh na het hintemer-eynde, sulcks datmen gheen voet diep konde graven, oftmen quam in 't water: Deshalven men oock aldaer menichte duysenden Rijs-bossen heeft moeten employeren, als gheene aerde zijnde te becomen dan diemen met Stortkarren, als voren, verre van achteren moste halen, ende is soo veel gheadvanceert, datmen op den 19. dito de Corps de Garde met 1. ende op den 28. dito de Corps de Garde met 2. gheteeckent, aenghevanghen ende ghemaect heeft; ende tot avance van de Gaelderije sijn aen de Letters 3. ende 4.

ghemaect twee Baterijen elcx van een stuck Gheschut.

Den 15. dito heeftmen het opgheschutte water van den Dommel inde buyten Gracht om 't Princen Quartier ghelaten, den Dijck doorstekende: Den selfden dito heeftmen weder ses Granaden inde Schantsen ghe- worpen, daer van de twee sulcken gherucht maeckten, dat de Hutten inde Locht vloghen. Den 16. dito des 'snachts zijn de Belegherde tot de Hintumer-Poort uytghevallen inde Loopgraven van sijn Genad. Graef Ernst, de Wachthouders van dien drijvende tot aen de Baterije, doch mosten weder retireren.

M Den selven dito hebben die uyt 't Fort Isabella een uytval gedaen met 50. of 60. Man, ghewapent met Sprinckstocken ende Pistolen, ende hebben de Sappeurs verjaecht, twee dootgheslaghen ende eenighe ghe- quetst.

Den selfden dito werden weder inde cleyne Schants twee of dry Gra- naden gheworpen; den selfden nacht waren de Enghelschen doende om de Gracht van de cleyne Schants te vullen, de Franschen waren mede vlijtich doende, stellende dien nacht dry Bintzen van hare Gaelderije aen de groote Schants. Des nachts daer aen is uyt de Schantse dapper met Handtgranaden gheworpen en met Peckhoepen ghevyert.

Den 16. dito Monsieur de Candale de Wacht hebbende inde Fransche Trencheen tot neghen uyren inder nacht, begost te sapperen, om de Ga- lerie over te brenghen, om te logeren in 't Hoornwerck.

N Den 17. dito wilden d'Engelschen een Storm doen op de halve Maen van 't Fort S. Antonio, door de Gracht, die sy met Rijs en anders ghe- vult hadden, maer het en is niet vervolcht, den Capiteyn van de wacht, die de wacht commandeerde ghequetst zijnde.

O Den 18. dito hebben de Franschen begost eene Gaelderije op het mid- den van de Vleughel van't Hoornwerck.

P Den 19. dito hebben de Enghelschen begost een Gaelderije na de Gracht van de halve Maen van S. Antonio.

Den 20. dito wert by schoonen daghe met de Gaelderije voortgheva- ren, ende inde cleyne Schants weder acht Granaden gheworpen, die al- les inde Lucht smeten waer sy ontrent quamen, het Volck vluchten in hare Contrescharpen om haer lijf te salveren. Die van de Stadt vyerden oock tot drymael tot op haren gemelten Tooren.

Den 21. zijn weder acht Granaden inde cleyne Schants gheworpen, en oock ghestadich op gheschoten als voren.

Q Den 20. hebben de Francoysen begost een tweede Galerij aen de rechte handt van de eerste.

R Den selven dito hebben de Francoysen begost een Mijne in't Hoorn- werck.

S Den 21. dito hebben d'Engelschen een Mijne begost in de halve Ma-
T ne van 't Fort S. Antonio, ende op de selve tijt hebben sy begost een an- der Gaelderije aen de rechte handt van de eerste.

Den 22. dito des nachts zijn d'Engelschen weder op nieu met hare Gaelderije voortghevaren, dan wert voor de derde male van die van de Schants in brant gheholpen, vielen evenwel dapper aen, ende dreven die van binnen tot sijn Contrescharpen in de Gracht, daer der veel in ver- droncken.

Den selven nacht van den 22. Iulij deden d'Engelschen springhen een Mijne, welcke viel op de Gaelderije aen de rechter hant, ende doo- de soo wel de Mijne, als de musquettiers van binnen vijftien Mannen, sonder dat wy iets konden winnen. D'ordre was eer de Mijne sprongh, dat 40. Mannen souden aenvallen aen elcke zijde van de halve Mane,

welck

welck oock alsoo volbrocht wiert, om die van binnen te trecken op de gheseyde Mijne, maer hebbende de wacht doen achterwaerts wijcken, welke van een gros Piecken ghesecondeert wiert, opiniastreerden soo langhe van d'een ende d'ander zijde, dat ons volck retireerden, door een ander commandement, ende de Mijne ghespronghen zijnde, vielen weder op nieuws aen, sonder yets te winnen.

Den 23. dito vielen de Enghelschen weder dapper aen hare Gaelderijen, van gelijcken de Franschen, die een Mijne aen de groote Schantse deden springhen. Als doen heeft Graef Hendrick van den Bergh sijn volck ghemonstert tot Turnhout, ende wert bevonden sterck te zijn ontrent de 25000. Man, soo te voet als te paerde.

Den selven dito des namiddaechs te vyer uyren hebben de Francoysen twee Mijnen doen springhen, dan hebben niet gheluckt, weder eene doen springhen, welke goede bresse makende, stopte onse Gaelderije, welck ons belette te stormen. De Bresse was soodanich, dat wy den Vyandt kosten sien van den hoofde tot den voeten.

In het Quartier van sijn Ghenade Graef Ernst ismen ondertusschen voortghevaren mette sapperinghe langhs den smallen leeghen wegh na het Hintemer-eynde, sulcks datmen gheen voet diep conde graven, of men quam in't water, deshalven men oock aldaer menichte van duysenden Rijs-bossen heeft moeten imployeren, als gheene aerde zijnde te becomen, dan diemen met Stort-karren al voren verre van achteren mosten halen, ende is soo veel gheadvanceert, datmen op den 29. Iunij de Corps de Garde met Numero 1. ende op den 28. dito de Corps de Garde met twee gheteeckent aengevangen ende gemaect heeft, ende tot avancement van de Gaelderije zijn aen de letters 3. ende 4. gemaect twee Baterijen elcks van een Stuck.

Den 24. ende 25. dito is weynich voorghevallen.

Den 26. dito is tot dry verscheyden plaetsen in't Legher Brandt gheweest, te weten, in't Ruyter-Quartier van Brederode, ende in't Quartier van sijn Excell. onder d'Enghelschen, daer wel de meeste schade geschieden.

De Graef van den Bergh in aentocht zijnde, logeerde hem inde Lange-straet tot Sprangh, Waelwijck, Druynen ende Loon op't Zandt. Oock is sijne Majest. van Bohemen desen dach in't Leger gekomen, ende met sijn Excell. de Loopgraven gaen besichtighen.

Den 27. dito hebben de Francoysen van haer derde Baterije af, de Gracht van 't Contrescharp van 't Fort Isabella ghepasseert, ende geschoten met een Stuck van 12. pondt yzers, welke is op eene Baterije dicht by de Gaelderije aen de rechterhandt, het schijnt dtmen d'eerste Gaelderije wil verlaten die op het Hoornwerck gaet, aen welckers zyde men noch 2. Baterijen heeft gemaect, eene van 2. ende 1. van 1. schietgat, sonder datter noch Stucken op staen.

V

X

Den 27. dito quam Graf Hendrick van den Berghs Ruyterije tot Vlijmen, heeft hem aen verscheyden parthyen om 't Legher verthoont, van Vlijmen af tot Cromvoort. Des nachts was binnen de Stadt een alarm.

Den 28. dito was in't Quartier van sijn Ghenade Graef Ernst wederomme brandt, tot twee verscheyden reysen. Des nachts verthoonde hem Graef Hendrick van den Bergh, by de dry Ghesusters by den Hollandtschen-Dijck, ende wert van't Legher 10. of 12. schoten met Canon daer onder ghedaen, waer door sy terstont retireerden. Dese gantschen nacht stont het Leger in Bataille.

Den 29. dito quamen eenighe Overloopers in't Legher, klagende van hongher ende groote dierte.

Den 30. dito hebben de Spaensche sich in 't gheboomte verborghen ghehouden achter de Iuffer-Schants, ende eenighe Rijs-Wagens van't Legher bekomen, met ontrent 40. Ghevanghenen. Hebben oock het Huys te Heesop en Boxtel veroverd, waer van de besettinghe met haer volle gheweer, ende al haer Bagagie in 't Legher quamen. Zijn daerenboven met twee Chaloupen in den morghenstondt van Vlymen ghecomen na de dry Susters ende Hollandtschen-Dijck, om de diepte van't water te peylen, waer over 'tgantsche Legher in Bataille raeckte. Eenige Overloopers in 't Legher comende, verclaerden dat in't Spaensche Legher een pondt Kaes koste twaelf stuyvers, ende een Kanne Byers ses stuyvers, voorts alles na advenant.

Den 2. Iulij is Monsieur de Fama door 't Lijf geschoten, ende daer aen ghestorven.

Den 3. Iulij verscheen den Vyandt met veel Paerdevolck ontrent het Fort ter Heyde, waer datmen dapper schermutseerde. Verreycken Capiteyn van den Vyandt bleef daer doot met een Canonschoot. De Vyant hebbende ghedoodt 'tPaerd van Monsieur de Mauve, ende hem gevanghen ghenomen, siende dat Monsieur de Bouillon hem weder wilde verlossen, so schoten sy hem met een Pistole door 'thoofd doot. Monsieur de Turliere bleef daer oock doot ende sijn Paert, ende Monsieur de la Force Edelman van Monsieur de Bouillon ghequetst tot der doot, sonder meer.

Den 4. des nachts zijn de Spaensche weder op 't Leger aengecomen, waer onder 't Canon van de uysterste Bateriaen dapper speelde, soo dat sy mosten retireren, nalatende eenighe dooden ende ghequetsten. Ter selver tijt hebben sy langs den Dijck van den Dommel mede soecken door te breken, maer is al ghemist. De Ghevanghenen claegden van grooten hongher, armoede ende quade betalinge. Dit was de thiende mael dat sy haer avontuyr op't Leger hebben versocht, ende alle nachten 'tselve in Bataille gehouden. Desen nacht hebben die van de Stadt wederom drymael van den Toren ghevyert. Oock zijn eenige Boeren gevangen, die den Vyandt de Wateren hebben ghepeylt ende meenden door te brengen, waer van twee in 't Quartier van sijn Excellentie zijn opgehangen, den eenen zijnde een Borgermeester van Bockhoven, ende den anderen een Boer van Vucht, bekenden elck twintigh guldens ontfangen te hebben, ende datse 600. Mannen van den Vyandt by haer souden ghehadt hebben, die elck thien pondt Cruyt daer in souden brengen.

Den 6. dito zijn de Franschen ende Engelschen met hare Gaelderijen beyde de Schantsen overghecomen.

Den 7. dito t'savonts ten elf uyren, als Monsieur Douchant, Lieutenant Colonel van Monsieur de Chatillon, de Wachten commandeerde in de Trencheen van de Franschen, vielen die van 't Contrescharp van't groote Fort uyt met hondert Mannen, ende wierpen haer met gheweldt aen de rechter handt in twee cleyne Corps de Gardien, behielden die ontrent een uyre; ten lesten wierden ghekeert, te rugh gedreven, ende diese commandeerde, zijnde een Vaendragher, binnen de Stadt gevangen ghenomen. Ondertusschen 200. Mannen van 't Hoornwerck wilden een uytval doen aen een ander zijde; maer zijnde ontdeckt, weken te rughe.

Den 8. dito liet de Vyandt een Mijne springhen op d'Engelschen, maer gheluckte niet.

Den selven dito zijn de Spaensche van Cromvoordt, ende de plaetsen daer ontrent, op Boxtel ghemarcheert.

Den 9. dito Monsieur de Candale commandeerde de Wacht, ende
hebbende

hebbende doen besichtighen het Hoornwerck van 't groote Fort, waer dat niet meer als seven oft acht Mannen in waren, nam het in ende loeerde daer binnen.

Den 11. dito is begonnen een binnen Trenchee van 't Quartier van Pinsen tot aen de dry Susters: als mede van sijn Excell. Quartier tot aen Brederodens Schants, ende van daer voorby 't Clooster te Eyckendonck aen 't Quartier van sijn Ghen. Graef Ernst, ende met Redouten wel versien teghen die van binnen.

Den 12. dito is Graef Maurits van Nassau het Colonelschap van den overleden Monsieur Fama vereert.

Den 14. dito werden besteedt de oude Water-Meulens aen de Diese te repareren, ende daerbeneffens noch 21. Water-Meulens, om met Paerden te malen, om alsoo het laghe Landt droogh te maken. De Gaelderije in 't Quartier van Graef Ernst, gheteekent met letter 5. is op den 8. Iulij besteedt, ende door mangel van aerde aenghevangen den 14. dito, waer op de Vyandt ghestadigh met het Canon speelde van de Bolwerken ses ende seven, d'Arbeyders in de mondt van de Gaelderije groot belet doende met 't voorsz. Canon. De Gaelderije overgebracht zijnde, heeft de Vyandt sich gheretireert inde afsnijdinghe mette letters 8. ende 9. gheteekent; maer alsoomen ghestadigh voortginck met de sapperinghen langhs de Borstweer van 't hoornwerck, heeft de Vyandt de selve afsnijdinghe oock haest moeten verlaten.

Den 15. dito heeft Graef Hendrick van den Bergh sijn Legher van Boxtel opgebroken, men gheloofdt dat hy na Grave gaet, waeromme de Prince het Garnisoen aldaer heeft versterckt, soo van Paerdevolck, als Voetvolck; maer hy heeft by Moock een Brugghe over de Mase gheslaghen, ende hem voorts daer ontrent ghehouden.

Den 17. dito namiddagh, Monsieur de Candale inde Trencheen commanderende, heeft teghen den wille van Perseval Ingenieur, ghelogeert inde Faucebray van 't groote Fort.

Aa

Den selfden dito werdt een Boer ghevangen, die een Brief inde Stadt meende te brenghen, daer Graef Hendrick van den Berghe den Gouverneur Grobbendonck de Wacht beveelt, seggende gheen kans op het Legher te sien, om de Stadt te ontsetten. Van desen inhoudt.

MYN HEERE, Siende dat het onmoghelijk is den Vyandt in sijne Wercken te overweldighen, met het Volck dat ick by der hand hebbe, om dat hy sonderlinghen boven maten vast versterckt leydt: soo vinde ick goedt ende gheraden van hier op te breken, ende my te verwoeghen by het Keyzers Volck, die nu alreede in wapenen zijn, ende in groote menichte na Wesel trecken, soo Ruyters, als Voetvolck, hopende soo een merckelijck stuck voor te nemen, dat den Vyandt ghedwonghen sal zijn met ons te slaen, ende dat Godt ons in dat gheval de overwinninghe sal doen behouden, ende de Stadt daer mede sal komen ontset te worden, midts dat ghy de selve noch voor een tijdt kondt houden: 't welck ick u midtsdesen wel heb willen bekendt maken. Biddende soo wanneer ghy desen sult ontfanghen hebben, dat ghy dan terstondt in den nacht een groot vyer op den Toren van S. Ians Kercke wilt maken, 't selve dickmael beweghende ende roerende, ende des anderen daeghs een grooten roock op den Toren, waer uyt ick sal bekenen dat desen Brief u behandicht is: Ende wanneer dese Bode wederom met antwoordt sal vertrecken, sult ghy den volghenden nacht het selvighe teecken met vyer gheven, ende des daeghs wederom met roock eenen langhen tijdt.

Ondertusschen blijve ick
 MYN HEERE
 U seer toeghedane ende ghetrouwe
 Vriendt
 HENRICK Grave van den Bergh.

Wt het Legher van Boxtel den 16. Iul. 1629.

Het opschrift was
 Mijn Heer, Mijn Heer, den Baron van Grobbendoncq, Ridder
 van de Ordre van S. Iacob, Colonel van een Regiment Wa-
 len, Gouverneur van 'sHertoghen-Bosch.

Maer desen Brief is ghevallen in handen van sijn Excell. die de selve daerna ghesonden heeft aen de Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlandsche Provintien, met sijn advies wat ordre men tegen des Vyandts desseyne soude hebben te stellen, om 'tselve vruchteloos te maken, ende hy heeft selve oock ordre ghegheven, om den Vyandt te volghen, met soo veel Volcks als hy uyt sijnen Legher soude mogen missen, ende de Belegheringhe voor 'sHertoghen-Bosch te continueren ende vorderen.

Bb Den 18. dito heeft den Heer van Dyden, Gouverneur van Emmerick, des 'smorghens ten dry uyren de groote Schants veroverd, na dat sy een Mijne hadden laten springhen, welcke twee van onse heeft overstolpt, waer van den eenen is ghestorven, hebben daer in ghevonden 16. Oxhoofden Wijn, 24. Tonnen Byer, Broodt ende Speck, midtsgaders een Cc met Ys om den Wijn te verkoelen. Den volghenden nacht heeft Colonel Herwits de cleyne Schants mede inghecreghen, daer in vinden de veel Gheweer ende Huysraet.

Den 19. dito also de Vyandt ghemaect hadde een Traverse, met een hoeck ofte bocht tot haer ingaende, dicht aen de cleyne Schants, zijnde alsoo hooghe als 't selve, raseerden alle de Parapetten achter aen 'tselvede Fort, na deselvede Linie toe, op datse commanderen mochte over deselve, ende na dat sy hadden een Mijne doen springhen, verlieten 't selve Dd Fort ende oock de Traverse, haer retirerende in een halve Mane, twee hondert ende vijftigh schreden van 't selve Fort na de Stadt toe. D'Enghelschen hebben 't selvede inghenomen, ende terstondt begost te sapperen na de selve halve Mane. Ee

Den 20. dito is den Grave van Stirum uyt het Legher ghereden met 1200. Paerden ende 4000. te voet, om hem te stellen tegen alle desseinen van den Vyandt.

Den 23. dito tegen t'savonds quam de tijdinghe in't Leger, dat Graef Hendrick van den Berghs Volck in de Veluwe waren gevallen met 1200. Man te voet. Dien selven avondt commandeerde den Prince Monsieur Dydes Colonel, om uyt elck Regiment een Compagnie te nemen, ende te gaen verstercken de Troupen van den Grave van Stirum; daer ginck oock eenighe Paerdevolck mede, om den Vyandt te beletten t'overcomen inde Betuwe.

Den 24. dito so chargeerde den Graef van Stirum op de Vyandt die in de Veluwe gevallen was, tot dry verscheyden reysen toe; maer om dat sy een Retrenchement hadden gemaect, dat alreede in defensie was, ende oock om dat der voornoemde Grave gheen ghereedtschap by hem en hadde om haer daer mede te dwingen, so wiert hy telckens te rugge gedreven met groot verlies, selfs sijn Paert wiert het hoofd afgheschoten met een Canonscheut. Die van den Vyandt wierden ghecommandeert

van

van Lucas Cayro Italiaen ende Gouverneur van Linghe, met Dulcken die binnen Grolle commandeerde, als belegert was van den Prince, hadden twee stucken Canon by haer.

Den 25. Iulij des middernachts is sijn Ghen. Graef Ernst uyt het Legher vertrocken, om na Arnhem te gaen, met veel Paerdevolck ende Voetvolck.

Den selven dito wierdt d'ordre ghegheven, dat d'Engelschen ende de Franschen overhandt souden continueren d'Approches na de Stadt toe.

Den 26. dito des nachts, als den Sergeant Majoor van Monsieur de Hauterive de Wacht commandeerde inde Trencheen in sijn plaetse, na dat hy hadde doen passeren de Gracht van de halve Mane met Biesbruggen, daer haer den Vyandt gheretireert hadde, na datse 't cleyne Fort verlaten hadden, als gheseydt is, ende hebbende een Mijne doen maken in het Rempart van de selve halve Mane, soo verliet den Vyandt de selve ende retireerden haer in een Tenaille na de Stadt toe.

Den 28. dito hebben die van binnen met Chaloupen verscheyden Gevanghenen inde Stadt ghebracht. Den selfden dito is den jonghen Prins van Denemarcken in 't Legher ghecomen, om hem daer een wijle te onthouden.

Den 3. Augusti werdt de Bies-brugghe overghebracht.

Den 4. Augusti Monsieur Douchant commanderende d'Approches, dede op den middagh een Mijne springhen inde Tenaille, welckers Gracht sy eerst hadden ghepasseert met twee Bies-Bruggen. Den Prince daer teghenwoordigh zijnde, soo stormden hondert Mannenn door de Bresse, meest Volontarisen; maer sy wierden furieuselijcken afghedreven, na dat sy door de Bresse waren inghecomen inde voornoemde Tenaille; hier bleven doot vele Luyden van qualiteyt, als Monsieur Ermine, Monsieur Gentillotty wiert ghequetst van twee Musquet-scheuten, waer van hy twee daghen daerna stierf. Dien selven dagh wierden weder twee andere Mijnen begost.

Den 6. Augusti gheluckte d'eene Mijne niet, ende d'ander sprongh ten vijf uyren des t'savondts in teghenwoordigheydt van den Prince; maer men en conde daer noch niet in logeren, Monsieur de Lenville, Lieutenant Colonel van Monsieur de Hauterive, commandeerde de Trencheen.

Den selven dagh heeft den Oversten Pinsen dicht onder de Stadt een Baterije uyt het water ophemaect, ende werden daeghs daer aen eenighe Granaden inde Stadt gheworpen.

Dem selven dito quam Monsieur de Candale op de Wacht inde Trencheen, ende incommodeerde heel seer de Vyandt met een Sapperingh, die hy dede maken aen de rechterhandt van de Tenaille, ende dede doen daer een Corps de Garde maken, om den Vyandt van ter zijden te beschieten, ende 'tsanderendaeghs dede haer menichte van Granaden werpen.

Des nachts hier aen den 8. Augusti, als Monsieur Maurice, Colonel des Walons, de Wacht commandeerde, soo verliet hem de Vyandt de Tenaille sonder vechten, twee Mijnen te voren ghespronghen hebbende, een ander niet gheluckt, ende de vierde ghereedt om te springen, wierdt voort tot een Baterije ghemaect.

Den selven dagh quam een uyt de Stadt overgheloopen, om dat hem den Ghen. Grobbendonck gheweygert hadde een Vaendragerschap, dat hy hem hadde beloofd.

Den 10. dito des nachts quamen twee Boeren uyt de Stadt, elck met

een Coppel Duyven ende dry Brieven: zijn by den Prince gebracht, den inhoudt was om ontset binnen dry weken.

Den 13. dito wert van weder-zijden dapper gheschoten, oock eenighe Granaden in de Stadt gheworpen, daer groot ghekrijt binnen uyt ontstondt.

Mm Den 14. dito heeftmen begost de Gaelderije, om te comen aen het Bolwerck van de Stadt.

Des nachts tusschen den 14. ende 15. dito, is den Vyandt uytgecomen met 150. Mannen tot by den Dijck, tusschen het Quartier van sijn Ghen. Graef Ernst ende Brederode, waer dat sy inder haest den selven tot op een voet water na hadden doorgesteken; maer ontdeckt zijnde, wierden te rugghe ghedreven, sonder te kunnen voortvaren.

Den 16. dito quam de tijdinghe in't Legher, dat Amersfoort hem hadde overghegheven aen den Vyandt.

Den 17. dito dede Graef Willem een Mijne springhen onder het Hoornwerck dat sijn Ghenade Graef Ernst van te voren gheapprocheert hadde, ende dede daer tweemaal op stormen, meende daer in te logeren, maer wierdt de beyde reysen afgheslaghen, men heeft daeromme weder twee andere Mijnen begost.

Tusschen den 17. ende 18. des nachts quamen die van binnen met eenighe Chaloupen uyt, op de Baterije tusschen Pinsens Quartier ende de groote Schants, daer by nacht de Stucken werden afgebracht in verserkinge, beroovende eenighe Soetelaers, twee Tonnen byer den bodem in smijtende, ende vertrocken alsoo weder binnen.

Den 19. dito wiert ghevangen een Boer die Boscruyt inde Stadt brachte, welke 'tselve al dickwils ghepleecht hadde.

Den 20. dito als sijn Ghenade Graef Ernst, de Betuwe ende voorts de Steden ende plaetsen aen de Ysselstroom tegen d'aencomste des Vyants (die alreede, als gheseyt is, inde Veluwe ghevallen was) wel beset hadde, met sijn cloecke Krijghs-Raden op alles wel lettende, daer toe den Doorl. Prince oock soo vele Volcks sondt, te voet ende te paert, als sijne Doorluchtigheydt ter noot eenighsins mocht missen, selver dagh ende nacht (sonder eenigh perijckel aen te sien) hem al-omme in't uysterste van de Wercken ende Baterijen verthoonende, is op den 20. dito desen navolgende blijde Brief van den Ghestrenghen, Edelen, Manhaften ende cloecken Heldt Otto de Gendt ende Oyen, Heer van Dyden &c. aen den Doorluchtighen Prince ghekomen.

MYN HEER,

D En Brengher deses mijn Cosijn Merode, comt U Excellentie rapporteren het goet succes van 't innemen der Stadt Wesel. De Vyandt heeft ter selver instantie verlaten twee Forten ofte Schantsen, sonder een scheeut geschoten te hebben. Sy hebben haer Oorloghs-Schip in de grondt gheboort. Ende hebben eenighe Ponten op den Rhijn, soo hebbe ick eene parthye daer van, die niet en dochten, doen verbranden. Alhier bevindt sich een menichte van Gheschut, ende 13. ofte 14. Schuyten op Waghens gheset. Ick hebbe om te beter de Stadt te versekeren, aen de Commandeurs van Rees ende Emmerick ontboden, datse my eenighe Compagnien Voetvolcks willen toesenden. Ende soo't U Excellent. goet vindt, soude ick noch wel meer Volcks begheeren. Waer mede, &c.

MYN

MYN HEER,

Uwe Excellent. Ootmoedighste
ende ghehoorsame

OTTO van GENDT ende OYEN.

Tot Wesel den 19. Augusti 1629. Met haest des morghens
tusschen vier ende vijf uyren.

Den 21. dito, de Vyandt hebbende gheretrencheert het Hoornwerck dat Graef Willem attacqueerde, hebben hem het Noordste deel verlaten, daer ons Volck in loeerde.

Den 24. dito is door 't gantsche Legher een generale dancksegginghe ghedaen, over het veroveren van Wesel, ende triumphantelijck geuyert in maniere als volght: Het Iacht van sijn Excellent. (legghende tot Crevecoeur) loste eerst alle sijn Stucken, daer aen 't Fort van Crevecoeur, daer aen volghden 't Quartier tot Enghelen, de Schantsen ende Redouten langhs de Bosse-Sloot, 't Quartier van Pinsen, den Hollandtschen Dijk: van daer in't Quartier van sijn Excellent. ende also teghen de Sonne om, alle Schantsen ende Redouten, als oock de Quartieren van Brederode, Graef Ernst ende Graef Willem: 't Canon aldus ghelost zijnde, volghden alle de Musquetten ronts-om het gantsche Legher, beginnende van 'sPrincen Quartier Oostwaert aen den selven Cours van 't Canon: De Pieckeniers hadden elck aen den toppen harer Spiesen een brandende bussel stroo, gaende al heen en weer door malcander, 'twelck een cierlijck gheflicker maeckte. De Schepen legghende met honderden aen de Diese, vyerden met Pecktonnen ende Lantaernen aen hare Masten: De Ruyterije op't Pleyn haer begevende schoten alle ghelijck los; in somma het scheen dat het gheheele Legher in den brandt stondt.

Den 25. dito t'savonts ten thien uyren, vielen die van de Stadt uyt op de Gaelderije van sijn Ghenade Graef Ernst, ende verbranden ontrent twintigh Binten.

Den 26. dito quam de tijdinghe in't Legher, dat den Vyandt Amersfoort verlaten hadde; maer dat sy het ghepilleert hadden, ende datter duysent of vijfthien hondert Mannen van de Staten Volck weder waren inghetrocken.

Den selven dito toghen uyt het Legher twee Compagnien Paerden ende twee hondert Vyerroers, aentreffende een Convoy op Breda, daer van sy eenighe doot sloeghen, veertigh Gevangenen, ende ontrent tachtentigh Ruyters Paerden met Zadels ende Pistolen in't Legher brochten, neffens een goet deel Amunitie ende Lonten, als oock des Ritmeesters Lieutenant ende den Cornet, die voor de Waghens was Borghe ghestelt.

Den 30. dito wert een Boer oft Briefdragher, na dat hy wel thien weken ghevanghen was gheweest, in 't Legher opghehanghen.

Tusschen den 30. ende 31. dito is de Gaelderije aen de West-zijde van 't Vuchter-Bolwerck overghebracht, ende het neghende Bindt ghestelt aen de andere Gaelderije aen de Zuydt-zijde van 't voorsz Bolwerck, die op den 24. deser was besteedt.

Den 1. September heeft den Vyandt verlaten 't Contrescharp van de halve Mane die voor de Vuchter-Poort leydt.

Den selven dito heeftmen ghesocht te mijneren in het Bolwerck van 'tVuchter-eynd van de Stadt; maer den Vyandt heeft sulcks belet met een stuck Gheschuts, doodende onse Gravers.

Den 2. dito zijn Monsieur de Bouillon ende Monsieur Stakenbroeck

uyt het Legher ghetrocken met duysent Paerden ende dry hondert te voet, met twee Stucxkens Canon, na Eyndthoven toe, om den Vyandt daer uyt te drijven ende de plaetse te bemachtighen; waer als sy quamen soo verstonden sy dat seer een weynigh tijds te voren twee hondert van den Vyandt waren vertrocken na Breda toe, daeromme Monsieur de Bouillon resolveerde deselve na te jaghen met een deel van 't Paerdevolck, ende achterhaeldese ontrent seven uyren van daer, daer sy haer hadden gheretrencheert tusschen de Haghen, niet teghenstaende soo greep hy haer aen, sy daerenteghen schoten fel daer uyt, maer door dien sy saghen, dat ons Volck over heur Retrenchement ende de Haghen sprongh met de Paerden, gaven haer over. Ondertusschen so dede Monsieur Stakenbroeck de Stadt overgheven, ende leyde daer Garnisoen in.

Oo Den 3. Septemb. heeftmen begost te mijneren onder de halve Mane voor de Vuchter-poorte.

Den 4. dito na middernacht heeftmen een Mijne inde halve Mane laten springhen, maer men en conde daer noch niet in logeren.

Den selven dito hebben de Schotten ghewonnen (in d'Approches van sijn Genade Graef Ernst) het Ravelijn dat tusschen 't Hoornwerck ende de Stadt was, ende dat sonder groote resistentie, om datter seer weynigh in waren.

Pp Den thinden dito onse Mijneurs mijnende in het Steenen Bolwerck van de Stadt, hebben eene van des Vyandts Mijne ghevonden, de hare doen voorts continuerende van een ander zijde.

Tusschen den 9. ende den 10. dito inden morghenstondt, is den Doorl. Prince na de Mijne ghereden, die hy terstondt dede springhen ende wel gheluckte, ende sprongh tot aen de Vuchter-Poort: D'Engelschen hadden de wacht, die daer op aenvielen met een groote couraie, ende sloeghen den Vyandt daer uyt, dat sy na de Stadt mosten retireren, ende de halve Mane verlaten; sy keerden metten eersten ons Volck mannelijck af, dan d'onse vielen weer aen met een loosen Alarm, insghelijcks den Vyandt weder op ons, ons Volck retireerden vry wat te rugghe, soo dat den Vyandt gheabuseert was, meenende datse het al ghewonnen hadden, waer op onse tweede Mijne sprongh, dat armen ende beenen inde lucht vloghen, daer op d'onse aenvielen, ende sloeghense met gheweldt (soo gheseyt is) uyt de voorsz halve Maen, so dat wy voor de Vuchter-Poort al haer Wercken inkreghen: Daer wy voort ten dry uyren in begosten te wercken, op dat die van de Stadt daer van achteren niet in souden schieten; wy vielen terstont aen het mijneren in het Steenen Bolwerck, alwaer op den 11. dito 'smorghens vroegh onse Mijne sprongh, daer eenighe van d'onse, door last van den Doorl. Prince, op invielen, alleen om des Vyandts Wercken van binnen te besichtighen, ende terstondt weder te rugh quamen, 'twelck na wensch gheluckte, ende logerden onse Soldaten datelijck in't gadt van de Mijne.

Daer op een Tambour van den Vyandt voor den dagh quam, versoekende eenighe van qualiteyt, die hy seyde onder de Mijne ghedolven te zijn, door de slagh van de aerde, daer door last van den Prince van onse Sappeerders na ghedolven werdt, ende een Conincksaelder van de Spaenschen vereert: doch wast haer daerom niet te doen, door dien den Tambour terstont weder sloech, als doen versoekende een van onse Officieren te spreken, om den Prince aen te dienen van Accoort te handelen; daer op corts vier Personen van aensien uyt der Stadt quamen, ende met den Doorl. Prince (die in de Gaelderije op een bancxken sat, vergeselschap met eenighe vermaerde Krijghs-Oversten, doch weynigh in't ghetal)

ghetal) spraken, versoeckende vier daghen respijt, om ondertusschen na d'Ertz-Hertoginne te senden, ende by faute van ontset in de selve tijt, van overgheven te tracteren, het welcke hun afgheslaghen is, waer over sy evenwel in onderhandelinghe ghetreden zijn, ende hebben aen weder-zijden Gyselaers ghesonden. Ondertusschen verthoonden haer menichte van Borghers ende Gheestelijcke personen op de Wallen.

Op den 13. dito zijn die vanden Bosch te selven daghe op den mid-dach by den Doorluchtigen Prince te Gast gheweest, ende 'sachtermid-daechs met des Princen beyde Carossen seer stadeljck wederom na de Stadt ghereden, ende zijn de onse wederom uyt de Stadt ghekomen, die van de Stadt hebben haer Commissie by ons ghelaten, ende hebben der Hoogh-Moghende Heeren Staten met des Princen resolutie, met haer na binnen ghenomen.

Op Vrydag den 14. dito des naermiddaeghs ontrent vier uyren is het Accoort van het overgheven der Machtighe, Wijt-beroemde Stadt 'sHertoghen-Bosch in't Leger op't Huys daer den Doorl. Prince lo-geert, volkomentlijck ghetroffen, ende aen weder-zijden onderteec-kent, tot groote blijdschap van d'onse, soo onder groote als kleyne. De Ghecommitteerde zijn blijdelijck van malkanderen ghescheyden, ende zijn die vander Stadt met des Princen Koetse na datse het Accoort ghe-teeckent hadden na binnen gereden. Welcke dese waren, te weten: FR. MICHAEL EPISCOPUS BUSCODUS. FR. IOANNES MOORS ABBAS BERNEN-SUS. IOHANNES HERMANS DECANUS BUSCODUS. R. VAN VOORN. T. VAN- DER VELDE. R. VAN IRIENEVEN. B. LOEF VANDER SLOOT. HENRICK SOMERS. PIETER HUBERTS HERCALTHOUVEL.

Ondertusschen zijn eenighe duysent Borgers uyt verscheyden Steden en plaetsen in't Legher ghecomen om dese treffelijcke Belegeringe, den Doorl. couragieusen Prince van Orangien, ende het uyt trecken van den Vyandt uyt 'sHertoghen-Bosch te besichtighen, daer van vele om de groote menichte onder den blaeuwen Hemel slapen mosten.

Den 17. dito smorghens dede den Doorl. Prince sijn Krijghsvolck te Paerde en te voet heel ordentlijck inde Wapenen stellen: Ende waren twee Tenten opgherecht ontrent het Ghericht van der Stadt, daer den Doorl. Prince van Orangien, vergeselschapt met sijn Princesse, sijne Majesteyt van Bohemen, met sijn Coninginne, den Prince van Dene-marcken, neffens inde veertich, soo Hertoghen, Graven, als Baroenen by den anderen waren, daer die uyt der Stadt alle voorby trocken. Eerst quam uyt een Compagnie Ruyters, daer aen volghden de Waghens en Karren mette Bagagie, siecken ende ghequetsten, met eenighe van de Gheestelijckheyd (dat meest Iesuyten en Minnebroers waren) als mede de Huysvrouwe van den Gouverneur Grobbendonck, (die ontrent drie weken oudt inde Craem was) daer den Doorl. Prince in't langhe seer vriendelijck mede discoureerde: op 'tlaetste tegen den avont quam den Gouverneur Grobbendonck, sittende te Paerde, die den Doorl. Prince saluteerde, ende na weynich woorden terstont voort reet, 'tVoet-volck bestont in 22. Compagnien, zijnde ontrent twee duysent sterck, soo met siecken als gequetsten, dan wel achthien hondert gesonde Soldaten: daer volchden mede dry Compagnien Ruyters al schoon wel ghemonteert Volck op goede Paerden.

Van onser zijde zijn wederom in de Stadt ghetrocken de Garde des Doorl. Prince: de Compagnie van mijn Heer van Beverweert, als mede van mijn Heer Wijts, met noch eenige andere Compagnien. Insgelijcx is inde Schantse van den Petler oock Volck ghetrocken.

Op den 18. dito werdt uyt S. Ians Toren een groote Orangie-Vlagghe ghesteken, die lustigh uytwaeyde, ende quamen veel duysent Borghers van buyten in de Stadt: De Burghers van binnen waren redelijck wel ghemoedt, seyden gheen ghebreck van Vivres ghehadt te hebben, maer voor langhe tijt noch wel voorsien te zijn, als van Kooren, Stock-Visch, Abberdaen ende andere behoeftheden, behalven Boter en Kaes, die was seer dier, doch was het Pulver bykans ten eynde; de gheduyrighe wachten van 't Krijghsvolck matteerden hun seer, te meer dewijle den Doorl. Prince soo seer de Stadt naerderde, ende uyt alle hun Buytenwercken dreef, vreesende onvoorsiens overvallen te worden. De Iesuijten vermaenden de Burghers datmen de Stadt tot de leste Man houden moste; maer kregghen dickwils voor antwoordt, datse de eerste mosten zijn ende voor aen trecken. Ten selven daghe quam den doorl. Princemeede inde Stadt, dan keerde cortcs weder na 'tLeger, vele van de Hoogh-Moghende Heeren Staten Generael, ende Ghedeputeerden der selver, zijn met Koets-waghens binnen ghekomen, ende van de Magistraet gewilcomt, ende in de Son ghelogeert.

Op Woensdach den 19. dito zijn binnen de Stadt in dry Kercken Predicatie ghedaen, ende was den Doorl: Prince, sijne Majesteyt van Bohemen, neffens de Prince van Denemarcken in Sint Ians Kercke present, daer drie Kinderkens ter Doop ghepresenteert wierden, daer dese dry Potentaten Peters van waren. Godt Almachtich wil voortaan den Doorl: Prince bewaren ende zeghenen, die als een valjant Krijghs-Helt hem in dese Beleggheringhe ghedraghen heeft, gheen perijckelen ontsiende, maer alomme teghenwoordelijck hem ghepresenteert tot groote couragie der Soldaten, ende ontsagh zijner Vyanden. Ten is noyt in gheene Beleggheringhen van dese Landen aen weder-zijden ghesien, dat soo vele Hertoghen, Graven, Baroenen, Edelen ende Voluntarissen uyt verscheyden Coninckrijcken ende plaetsen gecomen zijn om te besichtigen als voor dese Stadt, daer elck niet ghenoech van weet te spreken, zijnde alles gheschiet in seer korten tijt, ende den Vyandt hem de eere heeft moeten gheven als hy met sijn machtich Heyr-Legher aenquam, dat hy niet en konde of wiste te attenteren, die van de Stadt met een Briefken troostende, ende soo zijn Adieu nemende.

Over dese Treffelijcke Victorien, die Godt de Heer Almachtich dese Landen dit Iaer verleent heeft, is een uytschrijvinghe van een Vast ende Bede-dach by de Hoogh-Moghende H. H. Staten Generael gheordineert.

Men heeft terstont Nieuwe Magistraten ghekoren, ende d'Oude van den Eedt den Coninck van Spaengien gedaen, ontslagghen. Ende is Ioncker Philips de Thienen, Colonel over het Regiment van sijn Ghenade van Brederode, Commandeur over het Garnisoen ghestelt. De Borge- ren zijn mede van den Eedt des Conincks ontslagghen, ende in de Eedt deser Landen ghenomen.

Poincten by sijne Princel. Excellentie ende de Gedeputeerde van de Hoogh-Mogh. Heeren Staten Generael der Vereenighde Provintien, aen de Gheestelijckheyt, Magistraet ende Borgherije van de Stadt van 'S HERTOGEN-BOSCH gheacoordeert.

I. N den eersten, dat alle Offensien; Injurien ende alle feytelijke Acten, tusschen dese Stadt ende die van de Geunieerde Provintien ghedaen, gheschiedt ende volbracht, soo van het begin deser Inlandtscher Troublen, ende beroerten ofte Oorloghen, als oock gheduyrende dese Belegheringhe, op wat plaetsen, ende in wat manieren het oock zy, in't generael ende particulier, soo buyten al binnen, sullen wesen, zijn ende blijven vergeven ende vergeten, ende ghehouden als niet gheschiet, sulcx dat tot geenen tijde eenigh vermaen, mentie, molestatie, actie ofte ondersoek, in recht ofte daer buyten, ter cause voorschreven, teghens de levende ofte den Erghenamen der dooden, noch der selver respective Goederen, ghedaen, ghemaect, nochte ten laste gheleydt en sal moghen worden.

II. Dat d'Inghesetenen van dese Stadt, hun sullen moeten dragen volgens de Placcaten van den Landt, midts ghenietende de vryheyt van Conscientie, gelijk sulcx al-omme wordt ghedaen, ende dat alle Geestelijcke ende Religieuse Mans personen sullen uytte Stadt vertrecken binnen den tijdt van twee Maenden, midts middelertijt haer ghedragende na de Placcaten van den Lande, ende sullen met haer moghen nemen hare Meublen, Beelden, Schilderijen ende andere Kerckelijcke Ornamenten.

III. Deselve Geestelijcke ende Religieuse personen sullen ghenieten haer leven langh ghedurende, alle den incomen ende vruchten van haerluyder Goederen, ghelegen op plaetsen waermen contributie betaelt, welverstaende dat de Kerckelijcke ende Pastorie Goederen sullen volghen aen de Hoogh- Moghende Heeren Staten Generael, om daer van soo ten behoeve van de Stadt als anders te disponeren.

III. Alle Nonnen ende andere Gheestelijcke Vroupersonnen, sullen binnen de Stadt moghen blijven, ende haer leven langh ghealimenteert worden uytten incomen van hare

respective Convents Goederen, blijvende ter dispositie van de Hoogh- Mogh. Heeren Staten Generael, ofte deselve in de Conventen ofte met andere Wooningen sullen worden gheaccomodeert.

V. Item, dat aen alle d'Inghesetenen deser Stadt, soo Gheestelijcke, Religieuse als Wereltlijcke Personen, ghevluchte ende andere wie datte zy, in Officie, Dienst, Eedt ende Regieringhe van syne Majest. Militair, of andersints Staten van Brabant, ofte deser Stadt respectivelijck zijnde of niet, sal worden gheconserveert Lijf ende Goed, soo in't generael als particulier, voor soo veel 'tselve niet en contrarieert 't voorgaende Artijck.

VI. Item, dat dese Stadt met haer Burghers ende Ingesetenen voorsz, soo Geestelijck als Wereltlijck, by de Hoogh-Mogh. Heeren Staten Generael der Geunieerde Provintien ende sijn Princelijcke Excell. ontfanghen ende ghetracteert sal ende sullen worden, in alle soeticheydt ende goedertierentheyt, om voortaan in alle vrundtschappen ende eendrachticheyt met d'andere Geunieerde Provintien ende Steden te leven, t'samen te handelen, ende te coopmanschappen op haren ouden vrydom na behooren.

VII. Dat de voorsz. Hoogh-Mogh. Heeren Staten Generael ende syne Princel. Excell. in de voorsz. Stadt, Vrydom ende Meyerije, voor soo veel die aen de Stadt annex, sullen ghebruycken ende exerceren soodanighe Jurisdictione ende gherechticheyt, als de Hertogen ende Hertoginnen van Brabant daer inne tot noch tot hebben ghehad, ende dese Stadt in alles daer in te tracteren, soo ende ghelijck de Hooft-Steden van Brabant zijn ghehouden ende ghetracteert.

VIII. Item, dat dese Stadt, Borghers ende Inghesetenen van dien, ende van het Vrydom der selver Stadt, sullen behouden alle hare Rechten ende hercomen, Costuymen, Vryheden, Exemptien, ende alle andere Privilegien, soo generael als particulier, die sy van oudts ende voor het begin deser Oorloghe ghenoten

ghenoten ende gehadt hebben, te water ende te Lande, in de Stadt ende daer buyten in Brabant, Gelderlandt, Hollant, Zeelant, op den Rhijn ende andere Provintien, plaetsen ende Stromen, soo aengaende de Tollen, Houtschau, Inghebodt, Stapel van d'Ossen ende andere, gheen uytghescheyden, voor soo veel als sy in deuchdelijcke Possessie zijn gheweest.

IX.

Item, dat de Regieringe van de Stadt, soo in recht-voorderinghe als politicque saken, sal blijven aen de Magistraet, ende de drie Leden der Selve Stadt respective, ende dat daer toe gheen andere personen en sullen ghepromoveert noch gheassumeert worden, als die gene inde voorschreven Stadt geboren, of het heyligh Doopsel aldaer ontfanghen hebben, ofte soodanighe andere, die de Hooch- Mogh. Heeren Staten Generael daer toe goet sullen vinden te naturaliseren ende qualificeren, midts dat voor dese reyse absolutelijck by sijn Excell. ende de Ghedeputeerde van hare Hoogh- Mogh. de Regieringe in Iustitie ende Policye, soo in hooghe als subalterne Magistraten, Officieren, Regenten ende andere Ministers sullen worden gheconstitueert.

X.

Item, dat dese Stadt sal behouden tot hare dispositie ende regieringe, alle hare ghemeene Erf-goederen, recht van Impositie, Vischerijen, Weech ende Craen-Maet, ende Maent-gelden, ende alle andere hare rechten ende incomen, soo ende ghelijck sy daer van tot noch toe de dispositie ende Regieringe heeft ghehadt, voor soo veel deselve daer toe is gherechticht, ende mits niet prejudicerende andere Leden van de Geunieerde Provintien.

XI.

Item, dat dese Stadt oock sal behouden hare eyghen resterende Provisie van Vivres, Materialen ende alle andere hare ghemeene ghereede ende onghereede Goederen, om tot profijte ende ontlastinghe deser Stadt gheadministreert, vercocht ende behouden te worden, ter dispositie der voorsz drie Leden, uytgesondert van 't Gheschut, Wapenen ende andere Munitien, die ten behoeve van de Stadt onvercost ghelaten sullen moeten worden.

XII.

Item, dat alle Confraterniteyten, Schutterijen, Ambachten, ende Gilden, tegenwoordich binnen de Stadt wesende, sullen blijven in essie, ende behouden hare respective Caer-

ten, Ordonnantien ende Privilegien, midts-gaders alle hare Goederen, soo ghereede als onghereede, tot wat eynde die oock aen deselve Confraterniteyten, Ambachten ende Gilden moghen zijn beset, ofte by deselve ghecocht ofte vercreghen, om by de Provosten, Oversten ende Regierders van dien, ten ghemeenen profijte der selver gheregeert, ende daer van ghedisponeert te worden na hennen gheliefte.

XIII.

Dat in den Lande van Hollandt ende andere Geunieerde Provintien, by niemanden meer na-gheslaghen noch gheconterfeyt sullen worden deser Stadt Boom-Wapenen, noch teekenen van Ambachten ofte Ambachts-luyden deser Stadt: als van Messema-kers, Nestel-makers, ende meer andere Manufacturen, maer dat elck sal sijn eyghen ende sijner Stadt teecken daer de Wercken ghemaect worden, moeten houden ende ghebruycken, ende dat alle diergelijcke Ambachten ende Manufacturen, midts-gaders de Verwerijen ende Nieuwe Jaer-Marckten gheduyrende dese Troublen vercreghen, in de Meyerije deser Stadt, sullen cessere, ten ware die van de Meyerije daer op ghehoort, by hare Hoogh-Mogh. in rechtmaticheyt anders op 't stuck van de Jaer-Marckt te werde ghedisponeert.

XIV.

Sullen d'Inghesetenen van 'sHertogen-Bosch ende die ten platten Lande onder Con-tributie sitten, worden ghetraecteert als andere goede Inghesetenen van de Vereenighde Provintien, soo in de Steden als ten platte Lande woonende.

XV.

Ende wat aengaet alle de Renten ende Wettighe schulden, by de drie Leden deser Stadt ofte hare Ghecommitteerden, mits-gaders by de Magistraet gheconstitueert ofte ghemaect, ofte aenghenomen te betalen, soo gheduyrende dese Belegeringe als te vorens, weder die sijn bebrieft, ende bezegelt ofte niet, daer van sal de Magistraet van 'sHertogen-Bosch leveren pertinente Staet, omme daer op namaels by hare Ho: Mog: in alle billickheit ghedisponeert te worden.

XVI.

Ende tot betalinge van dien, ende alle andere toecomende Stadts-lasten, sullen de tegenwoordighe Accijsen, Imposten ende middelen van de Stadt haren gewoonlijcken loop houden, ende by de voorsz. drie Leden, volghende hare Privilegien ende hercomen, mogen verhooght, vermeerderd ende vermindert worden, mits dat 't selve niet en prejudiciere

ciere de middelen diemen tot profijt van de ghemeene sake sal moeten heffen.

XVII.

Dat alle Acten, Resolutien, Decreten of Ordonnantien by de voorsz. drie Leden, ofte Magistraten gemaect, voor soo veel deselve den Staet ofte Welstant der Vereenichde Provintien niet en contrarieren, mitsgaders de Sententien die ghegaen zijn in crachte van ghewijsde by de Schepenen gegeven, eensamentlijck alle evictien van Goederen, 'tzy binnen oft buyten dese Stadt gheleghen, behoerlijcke ghesolemniseert sullen blijven in haren cracht ende vigeur, onvermindert parthye geinteresseerde, nochtans heur recht van appel oft reformatie, in ghevalle hen sulcks competeert.

XVIII.

Item, dat die gene die vande Magistraet nu zijn ofte eertijts zijn geweest, over d'acten ofte ordonnantie by hen tottet uytreycken ofte tellen van eenige der Stadts penningen ofte provisien ghegeven, noch de Rentmeesteren over het tellen ofte betalen der selver penningen ende provisie, noch over 'tghene daer van sy hebben gherekent ende verantwoord, niet en sullen becommert ofte gheinquieteert worden, ende dat de ghedane rekeninghen der voorsz. Rentmeesteren ende andere deser Stadts Ghecommitteerden, gheen revisie ofte recherche en sullen subject zijn, ghelijck oock alle ghedane rekeninghen van de Rentmeesteren van de Domeynen, Staten van Brabant, Ontfangers van de Licenten, Contributien ende Fortificatien, sullen blijven ghesloten sonder recherche.

XIX.

Item, dat de Regieringhe der Taeffel van den heylighen Gheest, groote Gasthuys, Fabricque der Kercken, Weeshuysen, Leprosen, Vondelinckhuysen, Sinneloose Huysen, ende alle andere particuliere fundatien van mannen ofte Vrouwen Gasthuysen, en het stellen van de Provisoors ende Rectors van dien, sullen by de drie Leden ghedaen ende geconfereert worden, soo ende ghelijck tot noch toe in ghevolch van oude Privilegien der selver Stadt is gheploghen.

XX.

Item, dat oock de Eyghenaren van alle Windt, Ros ende Oly-Molens binnen dese Stadt ende 't Vrydom van dien, ghedyurende dit Beleghe ende by voorgaende Oorloghe afgebroken, ommegechoten, of andersints gemolieert, sullen vermoghen deselve op hun oude Werven ofte gronden wederom te exigen, sonder dat van noode sal wesen daer

toe eenige nieuwe acten oft consenten te verwerven, ofte eenige andere gerechtigheden te betalen, dan daer in deselve Meulens voor het af-breken ofte demolitie voorsz zijn gehouden geweest, ten ware die tot dienste van den Landen waren gheemployeert.

XXI.

Dat oock een yegelijck Wereltlijck van wat conditie hy zy, in Eedt ende Dienst van sijne Majesteyt van Spaengien ofte deser Stadt wesende, vry ende geoorloft sal wesen uyt dese Stadt met sijne Familie ende Goederen terstont na het overgaen te vertrecken, ende daer toe Waghens ende Karren, Schepenen ende Schuyten t'ontbieden, 'tzy uyt Brabantsche, Hollantsche of Neutrale Steden ofte plaetsen, sonder dat hare Personen of Goederen, ofte de Voerders van dien, in't gaen ende weder-keeren, by de Soldaten, Fiscalen ofte yemanden anders sullen belet, ghemoeyt, beschadicht ofte gheturbeert moghen worden, sonder daer toe oock ander consent ofte Paspoort te derven verwerven.

XXII.

Dat voorts de Burgers uytte Stadt vertrocken zijnde, mitsgaders oock die gene binnen de voorsz. Stadt alsoch begeeren te blijven, weder die in Eedt ofte Dienst van sijne Majesteyt Militair ofte andersints zijn geweest oft niet, ende heure respective Erffghenamen, sullen hebben den tijt van drie eerst-comende Iaren, om daerentusschen hare goederen, al-omme soo binnen de Stadt, Vrydom ende meyerije der selver gelegen, te moghen vercoopen, verwisselen ende andersints verhandlichten, gelijck sy goet sullen vinden, of deselve te doen ontfanghen ende administreren, door soodanighe als sy sullen goet vinden, ende comende te sterven buyten of binnen de Stadt, ghedyurende den voorsz tijt, met Testament ofte sonder ghetesteert te hebben, in sulcken gevalle sullen hare goederen volgen hare geinstitueerde Erfghenamen ofte naeste vrunden respective.

XXIII.

Ende die gene die middelertijt ende gedurende de voorsz. jaren, sullen willen gaen in de Provintien ende Steden, onder de ghehoorsaemheydt van sijne Majesteyt behoorende, om hare particuliere affayren, sullen 'tselfe vryelijck moghen doen viermael 'sjaers, met voorgaende kennisse van den Gouverneur, van dewelcke sy gehoude sullen zijn te nemen Paspoort, dewelcke by haer ghehouden sal zijn te geven, ten ware hy eenige wettelijcke redenen hadde ter contrarie, ende 'teynde der voorsz drie jaren hare woon-plaetse nemen binnen dese Stadt ofte in Neutrale, ofte
andere

andere plaetsen, daermen Contributie is betalende, alwaer sy sullen ghenieten de voorsz vryhey, om te moghen gaen, passeren ende trafiqueren al-omme, midtsgaders 't vorder effect van de jeghenwoordighe Tractaet.

XXIV.

Item, dat over dese Stadt geenen anderen Gouverneur noch Substitutyt van dien en sal worden ghestelt, dan eenen van den Huyse van Nassau, ofte andere Nederlandsche Heeren ofte Landsaten.

XXV.

Dat de Garnisoenen gheen exemptien in eenighe vande Stadtmiddelen ende Impositien en sullen hebben noch ghenieten, maer alle lasten mede helpen draghen als andere Inghesetenen.

XXVI.

Item, dat onder dit Tractaet mede sullen ghecomprehendeert ende begrepen wesen alle absente Poorteren, Borgheren ende Inwoonderen, oock Huysvrouwen ende Kinderen, midtsgaders alle andere Gheestelijcke ende Wereldtlijcke Personen ghevlucht zijnde.

XXVII.

Dat alle siecken ofte ghequetsten, tegenwoordelijck in't groot Gast-huys ofte andere Huysen wesende, 'tzy Soldaten ofte andere, daer inne sullen blijven tot dat sy volcomentlijck zijn ghecureert, ende daerna moghen vertrecken ofte blijven, daer't hen believen sal, ende datmen deselve alsdan oock sal assisteren met Waghens ofte Karren, om hare Bagagie te vervoeren, sonder beletsel van yemandt.

Alle welcke Artijculen by sijn Princel. Excell. ende de Heeren Gedeputeerden van de Hoogh-Mogh. Heeren Staten Generael aen de Gheestelijckhey, Magistraet ende Borgherije der voorsz. Stede, zijn toegestaen ende geaccordeert, ende by deselve gheaccepteert, in crachte van hare respective Procuratien; des te oirconde dese gheteekent tot Vucht, in't Leger voor 's Hertogen-Bosch den 14. Sept. 1629. Was onderteekent

FR. HENRY DE NASSAU.

Fr. Michael Episcopus Boscodus.
Fr. Ioan. Moors Abbas Bernensus.
Ioan. Hermans Decanus Buscodus.
R. van Voorn. T. van der Velde.
R. van Irieneven.
B. Loef vander Sloot.
Henrick Somers.
Pieter Huberts Hercultheuvel.

DE Staten Generael der Vereenichde Nederlanden, Gehoort het Rapport van hare Ghecommitteerden, hebben na visie, lecture ende examinatie van de bovengeschreven Poincten ende Artijculen, deselve met rijpe deliberatie van Rade gheapprobeert ende gheadvoueert, ghelijck hare Hooch-Mogh. die approberen ende advoueren mits desen, belovende deselve na haer forme ende inhouden t'achtervolghen ende doen achtervolghen. Ghedaen in't Legher voor 's Hertogen-Bosch den 14. Septemb. 1629. stilo novo. Was gheparapheert, Henry ter Cuylen V^t. Onder stondt, Ter Ordonnantie van de Hooch-ghemelte Heeren Staten Generael. Gheteekent

Cornelis Musch.

Artijculen

Artijculen by sijne Excellentie mijn Heere den Prince
van Orangien, toeghestaen aen den Gouverneur der Stede
's HERTOGEN-BOSCH, midtsgaders aen de
Capiteynen ende 't Krijghsvolck, binnen der selver gheweest
zijnde.

I.
At den Gouverneur van
's Hertoghen-Bosch, met alle
Krijghs-Officieren ende Sol-
daten, van wat qualiteyt ofte
conditie deselve moghen zijn,
soo te paerde als te voet, gheene

uytgheson-
dert, alwaert oock dat sy den dienst van mij-
ne Heren de Staten verlaten, ende hen ten
dienst van den Coninck van Spaengien
overghegheven hadden, sonder eenige ver-
hinderunghe ofte beletsel uytter Stadt sullen
trecken met Wapenen ende Bagagie: de Ruy-
terije met slaende Trompet, vliegende Vaen-
dels, in volle Wapenen, Gheweer inde handt,
d'Infanterije met slaende Trommel, met
losse Vaendels, brandende Lonten aen de
beyde eynden, Coeghels inde mondt, in soo-
danighen slagh-ordre ende forme als sylie-
den ghewoon zijn in Battalie te marche-
ren, alles lijf ende goedt vry tot aen de Stadt
van Diest.

II.
Alle Officieren ende Soldaten, soo siecken
als ghequetsten, inden Gasthuysen oft elders,
sullen blijven, tot dat der selver ghesontheydt
toelaten sal hun op den wegh te beghen.

III.
Men sal mede voeren 6. stucken Geschuts,
ende 2. Mortieren totten keure van den Gou-
verneur, met al haren Train, gereetschappen
ende behoerlijcke Amunitie van Oorloghe,
omme met elck stuck 12. schoten te schieten.

IV.
Sullen mede Paerden ende Wagenen ge-
stelt worden, met bequame Voerluyden om-
me 'tvoorsz Geschut en de 2. Mortieren te
trecken, met alle haer train ende Amunitie
tot aen de Stadt van Diest toe.

V.
Sullen alle Amunitie van Oorloghe ende
Virtualien den Coninck van Spaengien toe-
behoorende, sonder eenigh bedroch werden
ghelevert aen soodanighe Personen als sijne
Excellentie daer toe stellen sal, uytgheseht
'tgene daer voor den 12. deser Maendt ver-
kocht is gheweest, doemen begost heeft te
tracteren, 'twelck wel verkocht sal blijven,
sonder datmen daeromme yemandt van die

ghene diese gekocht sullen hebben, sal mo-
ghen aenspreken oft inquireren.

VI.
Een suffisant ghetal van Waghenen ende
Paerden: soo veel als den Gouverneur ver-
soecken sal, soo 't sijnen particulieren dienst,
als voor alle d'andere Officieren ende Sol-
daten, sal hem toeghestaen worden, om 't goet
ende alderhande Bagagie tot Diest toe te
voeren, daer inne begrepen zijnde alle Wape-
nen, ja selfs van de Soldaten van 't Guarni-
soen der voorsz Stede, absenten, dooden, siec-
ken, gequetste ofte verloopene, sonder dt de
voorsz Waghenen sullen mogen werden ghe-
visiteert, in gheenderley manieren.

VII.
Alle de gene die haer goet ende Bagagie
na Antwerpen sullen begheeren te voeren,
sullen buyten hare costen werde bestelt Sche-
pen, om deselve door Hollandt derwaerts te
brenghen, vry van alderhande Schattinghen,
Tollen ofte Imposten, haer toelatende Volck
daer by te voegen, om haer voorsz goet ende
Bagagie gade te slaen, sonder mede in eenige
plaetsen ghevisiteert noch ghearresteert te
werden, onder wat pretext het oock soude
moghen wesen, maer sullen tot Antwerpen
toe passeren, sonder eenichsins uyt de Sche-
pen te gaen.

VIII.
Den Gouverneur, Hoofden, Officieren,
Krijghs-Raden, Soldaten ende alle andere,
Soldije vanden Coninck van Spaengien ghe-
nietende, soo Gheestelijcke als Wereltlijcke,
geen uytgesondert, ghelijck mede hare We-
duwen ende Kinderen, die binnen de voor-
schreven Stadt eenighe Huysen, Erven ende
Renten sullen hebben, 'tzy op de Staten van
Brabandt in dit Quartier, ofte in de Stadt,
ofte oock op particuliere Huysen ende Gron-
den, andere Goederen roerende ende onroeren-
de sullen hebben de tijdt van twee jaren, na
de onderteeckeninge van dit Tractaet, om na
haren wille de voorsz Goederen te transpor-
teren, vercoopen, versetten, ofte andersints
daer af te disponeren. Ende sullen den voorsz
tijdt gedurende, genieten de voorsz Renten,
Huysen, Huyren, Incomsten ende Goederen,
vercreghen of om noch te vercrijghen, van
wat nature ende conditie deselve soude mo-
ghen wesen.

IX.

Dat d'Officierien ende Soldaten, van wat Officien of conditien deselve soude moghen wesen, hare Huysvrouwen ende Kinderen binnen de Stadt sullen moghen laten, oock den voorschreven tijdt van twee jaren ghedurende, disponeren van hare Goederen, roerende ende onroerende, binnen der voorsz Stede oft elders gheleghen, gheene uytghesondert, sonder dat eenighe Confiscatie ofte neminghe plaetse sal hebben.

X.

Dat de voorsz Officierien ende Soldaten bare Officien ende Dienste, binnen den voorsz tijdt van 2. jaren verlatende, vry na de voorsz Stadt sullen moghen keeren, ende het Tractaet genieten ghelijck andere Borgeren ende Inwoonderen, mits dat sy lieden eerst haer aen sijne Excell. oft den genen die alsdan Gouverneur van de Stadt sal wesen, te kennen sullen gheven.

XI.

Men sal alhier gheen Officier ofte Soldaet, noch der selver Bagagien om eenighe schulden moghen arresteren, 'tzy dat hy met het Garnisoen uyttreкке, ofte sieck ofte ghequetst zijnde, uyttreкке soo wanneer hy ghesenen sal zijn.

XII.

De Ghevangenen ten weder-zijden, van wat conditien die zijn, sullen in vryheyt worden gestelt, sonder eenich Rantsoen te betalen, maer alleenlijck de mont-costen, volgens de taxatie van 't Quartier.

XIII.

Dat alle Buyt door die vande Stadt ghedaen, soo voor als ghedurende de Belegeringe, aen hun niet sal mogen werden verhaelt, maer aen hen blijven.

XIV.

Na dat d'Artijculen van dit Verdragh ondergeteeckt sullen zijn, salmen den Gouverneur van 'sHertoghen-Bosch tijt gheven, om een expres na de Serenissime Infante van Spaengien af te senden, met vry geleyt ende versekeringe om haer advijs te gheven, van 'tghene gepasseert sal wesen, 'twelck verstaen wordt dat den Gouverneur sal mogen doen, den selven dagh dat 't Accoort ondergeteeckt sal sijn.

XV.

De voorsz. conditien ghesloten zijnde, sal den Gouverneur ende alle het Krijgsvolck tijt ten minsten voor twee dagen gegunt werden, om hen tot het vertreck te prepareren, welcken tijdt overstreken zijnde, beloven den voorsz Gouverneur ende d'Officierien van 't voorsz garnisoen uyt te trecken, namentlijck

op Maendagh naest-comende, heel vroegeh, 'twelck dene 17. deser Maendt Septembris sal wesen.

XVI.

Wolverstaende, dat gedurende den voorsz tijt van 2. dagen, niemant van de Stadt in't Leger en sal mogen comen, noch die van het Leger inde Stadt gaen, en dat om disordre te schouwen, maer sal elck een hem onder-tusschen in sijne Retrenchementen en Fortificatien houden, sonder dat het toeghelaten sal wesen, eenighe approchen nocte acte van hostiliteyt te doen, tot versekeringhe van 'twelck men Ostagiers van weder-zijden sal leveren.

XVII.

Dat al-eer 't Garnisoen uyt-trecken sal, daer van wegen sijn Excell. twee suffisante Ostagiers sullen wesen ghegheven, dewelcke met het selvighe Garnisoen, Wapenen ende Bagagie tot Diest toe marcheren sullen, ghelijck mede daerentegens twee van weghen den Gouverneur, dewelcke blijven sullen, tot dat de voorsz Ostagiers van sijne Excell. ende de Wagens wederom ghekeert sullen wesen, als wanneer sijn Excell. oock datelijck de voorsz Ostagiers met vry gheleydt ende versekeringe tot Diest tot senden sal.

XVIII.

D'Officierien, Capiteynen ende andere, in't eerste Artijcul van dit teghenwoordich Tractaet begrepen, hebbende eenighe Wapenen, Schuyten oft Chaloupen, oock andere ghereedtschappen van Oorloghe, henlieden particulierlijck toebehoorende, sullen vermoghen deselve te vercoopen ende te vervoeren, sonder dat ter sake van dien eenighe nasoeckinghe ghedaen sal worden, by ofte aen de gene diese ghecocht ofte wech-ghevoert sullen hebben.

Daer en sal gantsch gheene restitutie wesen van de Paerden, Wapenen, Coopmanschappen, Waren, ende andere dinghen, die voor goeden Buydt vercocht ende ghehouden zijn, noch en sal niemant daeromme moghen na ofte ondersocht worden.

XIX.

Die van 'tGarnisoen van Breda, zijnde binnen der voorsz Stede, soo Officierien als particuliere Soldaten, sullen vermoghen met haer Goederen ende lijven wederom te keeren tot Breda toe, ghelijck henlieden oock ghegeven sal worden, een sufficient ghetal van Wagheneen ende Paerden, om haer Bagagie te voeren, midtsgaders een Ostagier ende Convoy, op deselve maniere van d'eerste Artijckel, als zijnde daer onder begrepen.

Gedaen in't Leger voor 'sHertogen-Bosch den 14. Septembris 1629. Ende was ondergeteeckt
FR. HENRY DE NASSAU.
A. DE GROBBENDONCK.

Leegher stontd, gheschreven ter ordonnantie van sijn Excell. gheteect

I. Iunius.

Ende ghezeghelt met het Cachet van sijn Excellentie.

F I N I S

t'AMSTELREDAM, Ghedruckt by Ian Fredericksz Stam. M. DC. XXX.

